

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

110247

7

SPISI
KRIŠTOFA ŠMIDA.

VII. zvezek.

V NOVEN MESTU.

TISK IN ZALOŽBA J. KRAJEC NASL.

27-

SPISI KRIŠTOFA ŠMIDA.

Poslovenjeni
mladini v zabavo in pouk.

VII. zvezek:
Jagnje. — Starček z gore.

Novo mesto.

Tisk in založba J. Krajec nasl.

1909.

JAGNJE.

Poslovenil

P. Florentin Hrovat.

Drugi nespremenjeni natis.

Novo mesto.

Tisk in založba J. Krajec nasl.

1909.

110247

Kazalo:

Jagnje:

	Stran
Anica in njena mati	5
Gospa Podgorska in njena hči Milica	11
Osoda mater	16
Anica in Milica	22
Tujec	27
Dragotinovo življenje	33
Kako je prišel Dragotin v ta kraj	42
Dragotinov rednik	46
Splošno veselje v vasi	52
Otroška veselica	59

Starček z gore:

Pobožni oče Martin	69
Ne zanašajte se na časno imetje. Jeden trenutek ga vzame	74
Kjer je največja sila — je božja roka mila	79
Kdo je bil starček z gore?	84
Dobra vzgoja je najdražji dar nebes	89
Lakomnost in zavid uničita srečo obitelji	93
Za dežjem solnce sije, lepše solnce rumeno	108

IZC 1048/1952

Prvo poglavje.

Anica in njena mati.

Anica, uboga deklica kakih deset let stara, je nabirala jagode v gozdu. Bilo je vročega poletnega popoldne; na solnčnatih krajih je solnce pripekalo, da ti je bilo vročine skoprneti. Niti najmanjši vetrič ni pihljal. Njen beli slamenček ni zamogel zadrževati pekočih solnčnih žarkov. Vroči pôt se ji je cedil po čelu in lici so ji bili rudeči ko pirh. Vendar je marljivo nabirala jagode, ne ozrši se ni na desno, ni na levo. Obrisavši si vroči pot raz čelo s svojim belim robcem, reče veselo: „Saj delam in se potim za svojo bolno mater. Za denar, ki ga dobim za jagode, zamogli si bodo kupiti kako okrepčavo v hudi bolezni.“

Proti večeru gre s polno pletenico rudečih jagod v roci proti domu. Nebo se stemni in prične deževati. Vedno glasneje šume deževne kapljice po drevji, iz daljave pa se čuje bobneče grmenje. Ko pride iz gozda, nastane hud vihar; goram jednako se na nebu kupičijo temni oblaki in vlije se huda ploha. Anica si poišče v nizkem grmovji, daleč proč od visocih dreves, varnega zavetja. Tu je hotela počakati dotlé, da nevihta preneha.

Na jedenkrat pa čuje v bližnjem jelšovem grmovji žalostno vpitje, skoraj kakor jokanje malega otroka. Dobro, usmiljene deklince ni zadrževal niti dež in vihar, niti blisk in grom, da ne bi šla pogledat, kaj je. Gre tjá, in glej, bilo je majhno, nežno jagnje, ki je bilo vse premočeno, mraza se treslo in ni znalo, kam.

„Oj uboga, revna živalica!“ reče Anica. „Ne smeš tú poginiti, ne! Hočem te vzeti seboj domú.“ Rahlo vzame jagnje v naročje in hiti ž njim, kakor hitro je nevihta potihnila; proti mali, s slamo pokriti domači hišici.

Stopivša v nizko, a snažno izbico, vsklikne veselo: „O, glejte, glejte, ljuba mati, kaj sem našla! Vidite, čuda lepo jagnje! Oj, kako srečna sem bila! Hočem ga lepo rediti; nedolžna živalica pa mi bode v veselje!“

Bolnica, težko se sklonivši v postelji, podpré glavo z rokama, ozre se na svojo hčerko ter ji reče: „Ljuba Anica, pač si v nedolžnem veselji pozabila, da ima mala, nežna živalica vže svojega gospodarja. Le zgubila se je; moraš jo dati nazaj. Jagnje je gotovo bogatega kmeta v Hrastji. Tujega blaga ne smemo niti čez noč v hiši obdržati. Nesi jagnje še danes tjá.“

Sedaj se zasliši hripav glas skozi okno. „To bi bilo pa jako nespametno. Kedo naj bi bil tako tankovesten!“ Glas je bil zidarja, ki je malo hišico ravno nekoliko popravljal ter skozi odprto okno čul ves pogovor. Mati in hčerka pogledate proti oknu. Zidar pa jima prične modrovati tako-le: „Kaj me gledate tako osupneno in debelo! Saj

vama hočem le dobro. Žival zakoljemo in razdelimo! Imeli bodemo za večerjo dobro pečenko, za kožico dobimo pa tudi nekaj novcev. Imoviti kmet ima nad sto lepih, velikih ovâc; ni mu dokaj mar, ima li tudi to mlado jagnje, ali pa ne. Hočem ga brzo zaklati. Nikar se ne bojte; saj nas nihče ne vidi; na-me pa se smete zanesti. Znam molčati, kakor ta le zid.“ Tako beseduje in vrže z ometalnico malte na steno.

Anica se prestraši moževega govorjenja. Pregrešna se ji sedaj zdi misel, da bi obdržala jagnje. Zatoraj reče zidarju: „Ni pošteno, kar svetujete. Kar ne vidi človeško oko, vidi pa Bog. Vi pa, ljuba mati, ste me prav učili; le čudim se, da mi samo ob sebi vže poprej ni prišlo na um. Seveda bi jagnje rada, rada obdržala; ali Bogu moramo radi pokorni biti.“ Pri teh besedah ji stopijo solze v bistre, modre oči. Jagnje vzame zopet v naročje ter se napoti ž njim proti Hrastju, dasiravno se ni še popolnoma zvedrilo in se je solnce pomikalo vže proti zatonu.

Ko pride Anica v Hrastje, stala je gospodinja sè svojim najmlajšim detetom v naročji ravno pred hišnimi durmi, večji otroci pa so stali poleg nje. Strmé so občudovali mnogobarveno mavrico, ki se je videla v svojih lepih sedmerih barvah na temnem nebem oboku. Kazaje z roko otrokom krasno mavrico, reče gospodinja: „Poglejte lepobarveno mavrico in hvalite Onega, ki jo je naredil. V švigajočem blisku in strašnem gromu nam razodeva ljubi Bog svojo moč in veličastvo, v prijaznej mavrici pa nam kaže svojo dobrotljivost in ljubezen.“

Anica je veselo opazovala sedaj krasno mavrico, sedaj vesele otroke, in molčala, da je zginila mavrica. Potem pa postavi jagnje na tla ter pove, kje in kako ga je našla.

„Prav lepo in pošteno je, da si še na večer in celó v dežji sem gori prišla. Prav dobra in poštena deklica si“, reče ji kmetica.

„Istinito, prav dobra in poštena deklica je!“ pravi gospodar, ki je ravno stopil iz hiše. „Dragi moji otroci! tudi vi morate biti in ostati tako blagi in pošteni, kakor je ta revna deklica. Bolje je, da nimate nobene ovce v hlevu, in ste vrli in pošteni, kakor pa da imate poln hlev ovâc in nepošteno srce. Pošteno srce je revni deklici velelo, naj nese jagnje svojemu gospodarju. Tako srce pa je boljše, nego vsi zakladi srebra in zlata. Tega zaklada nam nihče vzeti in ukrasti ne more.“

France, stareji sin bogatega kmeta, steče sedaj v hlev in pripelje staro ovco. Brzo steče jagnje k nji ter se ji dobrika veselo. Anici to jako dopade in reče: „Ni mi žal vže radi veselja, ki ga ima mlado jagnje, da sem ga še danes prinesla nazaj. Seveda se mi jagnje jako dopada in bi ga bila rada obdržala.“

„Veš kaj, Anica?“ reče jej kmet. „Ker si tako poštena in imaš toliko veselja nad nedolžno živalico, hočem ti jagnje podariti, a ne sedaj. Ker ne more brez mleka živeti, bi lakote poginilo. Čez kakih štirinajst dni pa bode vže močno dovolj, da se bode živelo ob krmi; takrat ti ga prinese France.“

„Potem pa pazi na jagnje!“ reče jej kmetica. „Prav lahko ga bodeš vzredila. Ko nabiraš jagode, ali pa pleteš nogavice, paseš ga lahko; tudi lahko nasušiš toliko mrve, kar je potrebuje za zimo. Ko doraste, poplačevalo ti bode trud z mlekom in volno, kar bode tebi in materi na korist prišlo.“

„Dà, dà, če vama ide po sreči, priredite lahko celo čedo ovâc“, pristavi stareji sin.

Potem postreže dobra kmetica Anici še z mlekom in sirovim maslom. Tudi ji da še velik kos lepo rumenega sirovega masla, zavitega v zeleno trtno perje in pa nekaj jajec, da nese materi domu. „To-le pa nesi svoji materi in jim reci, da jih lepo pozdravim in želim, da bi jim Bog kmalu dal zopet ljubo zdravje“, govori kmetica, zlagaje jajce. Anici previdno v predpasnik.

Veselo hiti Anica po zeleni dolini proti domači hišici. Med tem se je nebo razjasnilo; prijazno se je lesketala večernica na nebu; tudi majhen krajec meseca, ki se je danes po mlaji prvikrat zopet prikazal, razsvetljeval je večerni mrak. Po zeliščih in cvetlicah, ki so razširjale prijetno vonjavo, držale so se še deževne kapljice. Jāko lahko je bilo Anici pri srci.

„Po vsaki nevihti sta nebo in zemlja vedno lepša; ali tako lepa in prijazna nego ta večer nista se mi zdela še nikoli“; misli si.

Ko pride domú, pové to svoji materi. „Vidiš, ravno to je, kar sem ti vedno pripovedovala“, rečejo ji mati. „Veselje dobre vesti je; kedar delamo dobro, napolnjuje sladki mir naše srce. Bog nam dá po naši vesti spoznati, da je z nami

zadovoljen. Oj, Anica, slušaj vedno glas svoje vesti, in stori vsakikrat le to, kar je dobro in Bogu dopada. Dobro veš, da sve revni in nimave posvetnega bogastva. Pa ohranive le vedno čisto vest, in dovolj sve bogati; tudi nedolžnega veselja nama potem ne bode manjkalo: dà, najblažje in najslajše veselje bodeve uživali.“

Sedaj je Anica vsaki dan preštevala dni, kedaj dobi jagnje. Pogledala bi bila tudi vsaki dan v koledarček, ko bi bil pri hiši. Tako pa je sleherni večer pogledala na luno ter šla veselo spat. „Kedar bode polna luna, dobim svoje jagnje“, mislila si je.

Slednjič je nastopila polna luna, in se pričela tudi vže vidno manjšati: ali jagnjeta še vedno ni bilo. Anica čaka in čaka ter slednjič izgubi vse upanje. „Gotovo ne bodem videla več nežne živalice“, reče necega večera, sedé vsa žalostna poleg postelje svoje bolne matere.

„Le počakaj ter se tolaži, da obljuba dolg dela“, rečejo ji mati.

Kar se odpro vrata in v sobo stopi veseli deček, France, z jagnjetom in polnim košem zelene krme. Anica poskoči veselja, poklekne k jagnjetu, ter ga prične božati. „Oj, kako veliko in lepo je med tem postalo. Skoro bi ga več ne poznala! In kako lepo belo kodrasto volno ima! O, sedaj sem ga še le vesela!“ Tako in jednako razodeva Anica svoje veselje nad nežno živalicó.

„Hotel sem ti jagnje vže pred nekaj dnevi prinesti. Pa oče so rekli: „Pusti ga še nekaj časa tú; potem bode še lepše in večje zrastlo“, dé nato France.

„Ti in tvoji starši ste res dobri“, reče deklica. „O, da bi ne bila tako revna, in bi ti mogla tudi kaj podariti! Pa iz prve volne, ki je dobim od jagnjeta, spletem ti lepe nogavice. Videl bodeš, da resnico govorim.“

Deček se poslovi, Anica pa pelje jagnje v mali hlev, ki je bil poleg hišice, in mu nameče krme. Jagnje se je kmalu privadi in postane tako krotko, da ji je kruh iz roke in jo povsod spremlja kakor psiček. Anici je bilo treba jagnje le poklicati, in veselo je priskakljalo k njej. Če so jo mati semtertje gledali in videli, koliko veselja ima z jagnjetom, rekli so ji čestokrat: Kaj ne, Anica! sedaj se ne kesaš, da si me slušala in nesla jagnje nazaj?“

„O, ljuba mati, kakor me jagnje uboga na klic, hočem tudi jaz vas ubogati. Saj dobro vem, da me veliko bolj ljubite, nego jaz svoje jagnje“, odgovori deklica.

Drugo poglavje.

Gospa Podgorska in njena hči Milica.

Vas, v kateri je živela Anica, stala je na obnožji zaraščenega hriba. Zgoraj je molel iz košatega hrastovja star grad z visokim stolpom. V njem je bivala nekaj tednov sem gospa pl. Podgorska. Grad je bil nekdanj njena last; po smrti

soproga ji je bil pa odločen le za bivališče do njene smrti. Ker je bil grad precej zapuščen, preskrbela je s potrebno opravo le nekaj sob, iz katerih je bil lep razgled po okolici. Sedaj je živela tú v tihej samoti, ter ji je bila na skrbi le vzgoja jedine hčerke Milice, ki je bila jako ljubeznjiva deklica Anične starosti.

Kolikor časa je bilo dobiti jagod v gozdu, prišla je Anica skoraj vsaki dan v grad. Milica je najraje od nje kupovala jagode in jo je sploh imenovala le svojo vljudno oskrbovalko z jagodami. Bile so pa tudi jagode, katere je Anica nabrala, popolnoma zrele in rudeče kakor škrlat. Tudi skledica, v kateri jih je prinašala, bila je vedno snažna in bela kakor sneg. Pa tudi njeni roki in vsa njena obleka, če tudi je bila priprosta, je bila vedno čista in snažna.

Sedaj pa Anice ni bilo vže celih osem dni v grad. Čestokrat se pritoži Milica, kateri so bile jagode ljubše, nego vse druge sladčice, zakaj da deklica z jagodami toliko časa ne pride. Necega jutra pride Anica zopet v grad. Kuharica gre v sobo, da naznani gospej, Anica pa počaka zunaj. Milica pride precej ven ter ji reče: „Zakaj si me pustila toliko časa brez jagod? To ni lepo. Saj veš, da jih kupujem le od tebe. Ako se bodeš tako malo zmenila za-me, ne bodem več kupovala jagod od tebe.“

Anici stopijo solze v modre oči.

„Oj, milostiva gospica!“ zdihne, „moja mati so vže vso spomlad bolni. Ta teden pa jim je bilo tako slabo, da jih tudi le za jedno uro nisem

smela zapustiti. Še le včeraj zvečer jim je nekoliko odleglo. Danes sem pa z dnevnim svitom hitela v gozd, da zaslužim zopet nekaj novcev za bolno mater.“

„Zakaj mi nisi vže popreje povedala o materini bolezni? Moja mati niso trdosrčni do revežev. V tej sili in potrebi bi vaju gotovo ne bili pustili brez podpore“.

„Vem, da ste vi in vaša mati jako usmiljeni do revežev. Ali moja mati pravijo: Kolikor časa si kedo sam zamore služiti vsakdanjega kruha, ne sme biti drugim v nadlego. Veliko je takih revežev, ki ne morejo prav nič delati. Bilo bi greh, takim kruh krasti“, odvrne Anica.

To govorjenje Milici jako dopade. „Le počakaj nekoliko tú“, reče ji prijazno in hiti v sobo, da govori z materjo. Njena mati, gospa Podgorska, je hotela sama videti Anico. Milica jo pelje v sobo in Anica se ne začudi malo lepi sobni opravi. Strmé gleda lepe, z raznimi cvetlicami pobarvane stene, veliko ogledalo z zlatim okvirom, lepe omare in mize iz svitlega, črnkastega lesa, naslonjačo in stole, prevlečene z zeleno svilo, in gladka tla, v katera so bile vložene razne podobice. Svoje žive dni še ni videla kaj takega. Nekaka groza jo spreleti pri pogledu na to krasoto, kar ne upa si stopiti naprej.

Gospa je sedela pri mizi poleg okna in pletla. Na prvi pogled se ji prikupi plaha deklica v revni, a snažni obleki iz domačega platna s priprostim slamnikom na glavi, katerega je lepšal šopek deloma cvetočih, deloma zrelih jagod, držeč v tresočej

roki skledico jagod. Stala je še vedno pri vratih ter plaho gledala.

„Le pridi sem, le pridi“, reče ji prijazno; „ni se ti treba bati“.

Ko stopi Anica par korakov po sobi, zagleda v zrcalu svojo lastno podobo. Nikdar še ni videla tako velikega zrcala; njeno doma je bilo komaj za dober pedenj veliko. Prvi trenotek je menila, da ji gre nasproti druga deklica z jagodami, ki jo hoče spodriniti pri kupčiji. Strmé obstoji. Najbolj čudno pa se ji zdi, da je ta deklica ravno tako oblečena, da ima ravno tak slamnik z jagodovim šopkom, in da jednako skledico jagod v roci drži. Ali kmalu zapazi svojo zmoto in rudečica jo oblije.

Gospa Podgorska se prijazno smeja zmoti nedolžne deklice ter skrbno povprašuje po bolni materi. Anica postane zopet bolj srčna ter razločno odgovarja vsakemu vprašanju. Ko pa pripoveduje o revščini in bolezní svoje ljube matere, ne more se več joka zdržati. Prične ihteti in debele solze ji kapajo po rudečih licih.

„Nikar ne jokaj, ljubo dete!“ reče ji blaga gospa. „Od sih dôb hočem jaz skrbeti za tvojo dobro mater. Samo povej mi, kje stanujete?“

„V zadnji hišici, tam doli v vasi. Saj se od tod skozi okno vidi slamnata streha med drevjem“, odgovori vže bolj srčno Anica.

„Dobro“, reče gospa. „Pa še kaj lepo je videti belo hišico z rumenkasto streho. V tej snažni hišici toraj bivajo tvoja mati? Kako jim je pa imé?“

„Rozalija Hostnik jim je imé. Ljudje v vasi pa jih zovejo le ubogo Rozalijo“, dé deklica.

Blaga gospa dá deklici trikrat toliko novcev, kakor so bile jagode vredne; na vrh pa še veli napolniti posodo, v kateri so bile poprej jagode, s tečno juho za bolno mater.

„Istinito, Anica je jako ljubeznjiva in blaga deklica“, reče gospa svoji Milici, ko je Anica odšla. „Da je pri vsej svoji revščini zgled snažnosti in reda, to še ne omenim ne. Nad vse pa jo povzdiguje njena otroška ljubezen do svoje bolne matere. Tako blago srce, polno otroške ljubezni je več vredno, nego vse bogastvo sveta. Oj, draga Milica, ko bi jaz zbolela in onemogla, kakor Anična mati, ali bi bila tudi ti tako skrbna za-mé, stregla mi tako ljubeznjivo in toliko za-mé storila? Oni čas bode jedenkrat gotovo tudi za-me prišel“.

Milica, kateri so solze vže v oči stopile, ko je poslušala Anico pripovedovati o bolezni matere, oklene se sedaj svoje matere in reče ihté: „Bog obvaruj, da bi vi zboleli in revni postali. Raje naj ljubi Bog meni pošlje bolezen. Ako bi pa vendar bila božja volja, da zbolite, potem bi gotovo to storila za vas, kar stori dobra Anica svoji materi!“

„Bog te blagoslovi, drago dete, za to svojo otroško ljubezen. O, ostani vedno tako blaga, in doživela bodeš na zemlji še mnogo veselih dni. Le verjemi mi, da dá Bog srečo vže na zemlji vsakemu otroku, ki resnično ljubi in spoštuje svoje starše. Le zapomni si, — in spomni se na mé, tudi Anica bode dočakala še veselejše dni“, reče gospa.

Mej tem je Anica veselo hitela proti domu. Jako je razveselilo mater, kar ji je Anica pravila;

tudi tečna juha je ubogi ženi, ki vže dolgo ni okusila tečne juhe, prav dobro teknila. S sklenjenima rokama se ozre pobožno proti nebu ter reče svoji hčerki: „Glej, ljuba Anica, Bog svojih vendar nikoli ne zapusti. Vedno pomaga še o pravem času. Zaupajve tudi v bodoče na njega, zraven pa spolnujve zvesto svoje dolžnosti. Glej, ljuba Anica, ko bi ne bila iz otročje ljubezni do mene nabirala tako skrbno jagode, in ne slušala mojega opominjevanja k rednosti in snažnosti, pač bi naju ne bila doletela sreča, da se je naji usmilila blaga gospa in ljubeznjiva gospodična v najini revščini. Nobeno dobro delo ne ostane brez plačila. Bog se poslužuje tega, da omeči blaga srca ter nas reši iz potrebe“. —

Tako je govorila mati svoji hčerki.

Tretje poglavje.

Osoda mater.

Drugi dan je bila ravno nedelja. Zvečer je sedela Anica poleg postelje svoje bolne matere in čitala na glas iz neke knjige z milim ljubeznivim glasom prav razločno in počasi. Svoja domača hišna dela je bila vže opravila in tudi svoje jagnje nakrmila. Bil je prav lep večer in zahajajoče solnce je pošiljalo svoje zadnje žarke mej trtnim perjem

v malo izbico. Na jedenkrat pa stopi v sobico gospa Podgorska sè svojo hčerko Milico.

„Oj, milostiva gospa in Milica!“ — vsklikne Anica in vstane. Bolnici pa so stopile solze v oči; tako je bila ginjena, ker jo je blagovolila obiskati milostiva grajska gospa.

Gospa se zadovoljno ozira okoli po majhni stanici. Stene so bile bele, kakor sneg; skledice in ploščeki v skledniku ob zidu snažni in svetli; miza, klop in stoli so bili snažni in brez prahu, tla pa čisto pometena. Tudi posteljna oprava in obleka bolne žene je bila snažna, — če tudi na videz revna. Gospa sede na stol poleg postelje, na katerem je popreje sedela Anica. Jako jo je veselilo slišati, da Anica vse tako lepo v redu ima. Tudi pogleda knjigo, iz katere je Anica ravno čitala. Pohvali jo zaradi gladkega in razločnega čitanja; slišala jo je še, stopivši skozi vrata. Na omari poleg stene zapazi gospa tudi pletarico z ročnimi deli; pregleda delo, in bila je z materinim in s hčerkinim delom popolnoma zadovoljna.

„Gotovo niste tukaj doma. Niste se v tej vasi naučili tacih ročnih del, in vaša hčerka ne tukaj čitati. Kaka osoda vas je pač sem pripe-ljala?“ — reče gospa.

„Da, res je, huda in težka osoda me je za-dela“, odgovori bolnica.

Potem pa pripoveduje tako-le: „Moj mož je bil oskrbnik v nekem gradu daleč od tukaj. Živela sva še le komaj dve leti skupaj prav srečna in zadovoljna, kar nastanejo francoske vojske. Gospodar je s svojo obitelji zbežal in nas ni mogel vzeti

s seboj. Svetoval mu je pa, naj vstopi v vrsto brambovcev svoje domovine. Jaz seveda s svojo malo hčerko, ki takrat še govoriti ni znala, nisem mogla iti za njim. S solzami v očeh smo se poslovili. Oj, bilo je zadnjikrat, da sem ga videla! Pisal mi je sicer semtertja, da je zdrav in da se mu dobro godi; na jedenkrat pa mi dojde žalostna vest, da je hudo ranjen, in kmalu potem, da je za ranami umrl. Ne da se popisati moja žalost. Oj, oj, bil je dober, blag mož, in skrben oče! Ne znam, kje počivajo njegove kosti, njegova duša upam, pa se v nebesih veseli.

Sedaj sem prišla s svojo hčerko v veliko revščino. Šla sem nazaj k svojim staršem. Ali tudi to okolico je zadela vojska z vsemi nezgodami. Moji starši so prišli ob vse svoje imetje, in umrli kmalu potem na neki nalezljivi bolezni, katero je razširjala vojska. Bila sem primorana zapustiti svojo domovino. Svoje malo imetje sem kmalu skupaj spravila; saj nisem imela skoraj družega, kakor te-le roki. Hodila sem dolgo po svetu; slednjič sem prišla v to vas. Tale hišica je bila ravno prazna. Dobri gospodar, čegar lastnina je, dovolil mi je, da se smem v njej naseliti, če bom njegovi mali hčerki učila šivati in plesti. Razume se, da sem z veseljem sprejela to ponudbo. Res sem vže veliko pretrpela, pa ljubi Bog je še vedno skrbel zame ter mi pomagal v vsaki sili do tega trenutka, da je pripeljal tudi vas, blago dobrotnico pod mojo streho. Bodi mu zahvala za vse — za trpljenje in veselje!“

Gospa Podgorska je pazljivo poslušala bolno ženo in solze ji stopijo v oči. Potem pa reče:

„Oh, moja osoda je vaši zeló podobna; le še britkejša je. Jaz sem izgubila, kakor vi, svoje starše in ljubega moža, pa tudi svojega jedinega sina. Moj mož je bil poveljnik konjiškemu polku. Bil je smrtno ranjen vže v prvi bitvi, v kateri se je jako odlikoval, in ki se je nesrečno izšla. Kakor hitro sem čula to žalostno vest, hitela sem s svojim otrokoma k njemu. Pa bila mi je le jedino še ta tolažba, da sem ga še jedenkrat videla. Izdihnil je v mojem naročji svojo dušo in zatisnila sem mu oči. Kaj je čutilo oni trenutek moje srce, zamorete si misliti, povedati mi ni moči.

Po nesrečni bitvi je bežalo vse pred sovražnikom. Ceste so bile kar natlačene ljudi in vozov. Slehern je hotel rešiti vsaj nekaj svojega imetja. Gnječa ljudi je tudi mene naprej vlekla, da skoraj sama nisem znala kam. Moja otroka, ljubeznjiv deček v četrtem letu svoje dôbe in ta-le hčerka, ki še ni imela jednega leta, množila sta še mojo skrb in žalost. Ko sem prišla do Donave in hotela čez most, bila je gnječa vojaških vozov s smodnikom, topovi in ranjenimi vojaki, ki so vsi hoteli ob jednom čez priti, tako velika, da se mostu niti približati nisem mogla. Med tem je solnce vže zašlo. Ne daleč od nas pa so se še bojevali, da zavarujejo prehod čez reko. Pa vedno bližje se sliši pok topov. Oj, ta večer je bil najstrašnejši v mojem življenji! Nekaj begunov se polasti nekoliko bolj dolj ob reki neke ladje, da bi prišli na ono stran. Iz usmiljenja vzemo tudi mene z otrokoma v ladjo. Ali ladja je bila tako natlačena ljudi, in bili so tako nevešči vožnje, da se preveč nagne in potopi.

Nek častnik zapazi z onostranskega brega našo nevarnost; pošlje nam brzo na pomoč dva vojaka z majhnim čolnom, jedinim, ki je bil ravno pri rokah. Ravno v tem trenutku so nas dosegli, ko se je naša ladja potopila. Mene in mojo hčerko, katero sem trdno v naročji držala, rešili so z veliko silo iz valov in naju prinesli na polmrtvi na suho. Moj sin pa je našel smrt v valovih; nič več ni bilo o njem slišati“.

Pri teh besedah gospa obmolkne, solze se ji udero in zakrije si svoj obraz z belim robcem. Ko se nekoliko umiri, prične zopet tako-le pripovedovati:

„Skoraj gotovo bi bila tudi jaz s svojo hčerko mraza poginila, ako bi naju ne bil na svoj voz vzel nek usmiljen gospod, ki se je ravno mimo peljal in tudi bežal pred Francozi. Ali strah in groza pri potopu ladje, vedna žalost in bridkost radi smrti svojega soproga in druzega sinčka, in pa razne težave na begu so mi nakopale hudo, nevarno bolezen. Ko sem zopet ozdravela, jela sem še le misliti na druge hude posledke te dvojne smrti. Ker je umrl moj soprogo brez možkega dediča, pripadlo je naše imetje deželnemu gospodu. Ta-le naš grad, kjer sedaj bivam, spremenili so precej v bolnišnico za bolne in ranjene vojake. Radi viharjih in razburjenih časov sem morala tudi dolgo brez pokojnine živeti. Ker nisem imela lastnega stanovanja, bila sem prisiljena najeti si v mestu stanovanje in odrajtovati prav visoko najemščino. Slednjič sem res prišla v revščino in trpela pomanjkanje. Ko so prišli zopet mirneji

časi, odkazala se mi je primerna vdovska pokojnina. Tudi znesek za prejšna leta so mi izplačali. Za bivališče pa so mi odkazali del tega gradu, ki je bil nekdanj naša last. Ali izguba soproga in sina se ne da nadomestiti. Kakor velika je tudi ta izguba, ima vendar tudi ta dobiček zamé, da me je trpljenje naučilo Boga spoznavati in ljubiti, in imeti usmiljenje z bližnjim, ki je v nesreči in revščini. Kaj pa si tudi hočemo na svetu več želeči, nego da pošteno shajamo, in miren prostorček, kjer v miru živimo, zvesto Bogu služimo in po moči svojemu bližnjemu v potrebah pomagamo, v veselem zaupanju, da bomo naše ljube rajne zopet jedenkrat videli na onem svetu in se za vselej ž njimi združili“.

Med takimi in enakimi pogovori je čas hitro tekkel; bilo je vže pozno. Gospa Podgorska pogleda na uro in vstane.

Preden odide, popraša še bolnico: „Ali ste poklicali vže zdravnika?“

„Oj, še ne“, odgovori bolnica. „Veščega zdravnika ne morem pri sedanjih razmerah; za kakega mazača pa ne maram“.

„Prav je tako!“ odgovori gospa; „kajti bolje je nič, nego kak mazač“.

Pri odhodu ji še obljubi, da hoče svojega zdravnika k nji poslati, in jo potolaži, da bode z božjo pomočjo kmalu bolje. Tudi veli, naj pride Anica vsak dan v grad po jed za svojo bolno mater; želeč obema „lahko noč“ se napoti s svojo hčerko Milico proti gradu.

Četrto poglavje.

Anica in Milica.

Čez nekaj dni obišče gospa Podgorska z Milico zopet bolno Rozalijo. Bila je vže veliko bolja. K temu je veliko pripomoglo zdravilo in pa tečna hrana iz gradú. Sedela je vže na klopi pri mizi in pletla. Zapazivši blago gospo in dobrotnico, hitro vstane ter ji hiti nasproti, in debele solze hvaležnosti ji tekó po bledem lici. Ni zamogla z besedami izraziti svojo hvaležnost. Gospa Podgorska sede na drugi konec mize. Prinesla je s seboj pletarico z ročnimi deli in pričela plesti. Milici je pa dovolila, da sme iti z Anico na vrt, ki se je razprostiral od kočé doli do potoka; bil je last onega kmeta, ki je tako ljubeznjivo sprejel Rozalijo pod svojo streho.

Materi ste se razgovarjali o žalostni osodi, ki ju je zadela, hčerki pa ste se kratkočasili in razveseljevali na vrtu. Anica pokaže Milici tudi svoje krotko jagnje. Neizrečeno se je Milica veselila nedolžne živalice. Ker se je vzgojevala v velikem mestu, poznala je ovce le po podobah iz svoje knjižice, v katerej so bile naslikane razne domače in inozemske živali. Nikdar še ni videla živega jagnjeta. Jagnje je pustilo, da ga je Milica božala, jedlo je iz njenih rok zeleno perje in zelišča, katera mu je dajala; hitelo je še za njo, češ, naj mu da še več. Samega veselja nad nedolžno živalico je bila kar raz sebe. Njena srčna želja je bila,

da bi tudi ona imela tako jagnje. Vendar ni razodela te svoje želje Anici. Mislila si je: „Za ves svet ne bi hotela pripraviti uboge Anice ob to njeno jedino veselje“.

Ko je odšla gospa Podgorska s svojo hčerko Milico, povedala je Anica svoji materi, koliko veselja je imela grajska Milica z jagnjetom. Sedaj rečejo Mati: „Poslušaj me, Anica! Milica in njena mati ste nama storili veliko dobrega. Brez nju bi bila znabiti sedaj vže v hladni zemlji; ti pa bi bila sirota brez očeta in matere. Spodobi se, da se tudi medve skaževe hvaležni po svoji moči. Zamogla bi tudi ti Milici storiti jedno veselje; pa bojim se, da bi ti bilo pretežko. Ko bi bila jaz na tvojem mestu, vem, kaj bi storila!“

„Moje jagnje bi ji dali!“ seže Anica brzo materi v besedo. „To hočem tudi jaz!“ vzklikne. „Precej jutri naj ga vže ima. Miličina mati mi je ohranila najdražje, kar imam na svetu, — vas, ljubo mater. Zakaj bi Milici ne dala z veseljem to, kar mi je za vami najljubše, — svoje jagnje“.

„Jako me veseli, da imaš tako hvaležno srce. To je več vredno, kakor pa, da bi ti kedo odtehtal jagnje z zlatom“, rečejo ji mati.

Žena se spomni, da ima med svojimi rečmi še trak iz rudeče svile in nekaj pozlačenih niti. Precej poišče te reči, sede k mizi in naredi iz svilnega traku za jagnje lep zavrtnik. Vanj vplete začetne črke Miličinega imena. Podarila je namreč Milica beli robec Anici. V jeden vogel robčev so bile všite začetne črke Miličinega imena. Jednake črke je vpletla v zavrtnik. Hotela je še ta

večer dovršiti delo. Anica je materi zvesto pomagala pri delu; vdevala jim je iglo, izbirala najboljših niti ter jim jih podajala. Proti polnoči je bilo delo izvršeno; Anico je lepi zavrtnik tako veselil, da skoraj zaspiti ni mogla samega veselja.

S prvo jutranjo zarijo je šla deklica z jagnjetom k potoku, da prav čisto opere nežno živalico. In glej, njegova volna je bila bela kakor sneg. Sedaj dene žena jagnjetu zavrtnik okoli vratu. Rudeči, svilnati zavrtnik je kaj vrlo pristojal jagnjetu z belo, kodrasto volno. Dopadljivo in radostno ogledujete Anica in mati nežno živalico, kar nagledati se je ne morete.

Sedaj nese Anica jagnje v grad. Najpreje gre v kuhinjo k svoji stari znanki, kuharici, ki je bila vedno prav prijazna do Anice. Ž njo se posvetuje, kake bi najprilичneje oddala Milici svoje malo darilce. Tudi stari kuharici je lepo ozaljšano jagnje jako dopadalo in pohvali Anico zaradi te misli. Vzame jagnje, gre in tiho odpre vrata v dvorano, kjer je ravno bila Milica s svojo materjo. Gospa je sedela pri odprtem oknu in pletla, Milica pa je na glas čitala iz knjige. Bili ste tako zamišljeni v svoje delo, da niste nič zapazili. Sedaj potisne kuharica brzo jagnje skozi vrata, zapre jih zopet ravno tako tiho in gre nazaj v kuhinjo.

Mati in Milica niste zapazili, kaj se je zgodilo. Jagnje pa je ostalo pri vratih, oziralo se nekaj trenotkov plaho okoli, potem pa pričelo glasno bleketati. Milica se ozre ter reče: „Oj, Aničino jagnje!“ Hitro skoči k stranski mizi, vzame košček kruha, ki ji je ostal od zajuterk in ga pomoli

nežni živalici. Jagnje, ki še nič ni jedlo to jutro, teče precej k nji ter ji iz roke. Milica ga je bila jako vesela. Jagnje pa se ji je zdelo danes še veliko lepše, nego včeraj. Še večje veselje pa je imela, ko zapazi na zavratniku začetne črke svojega imena z zlatom vpletene. Iz teh spozna, da je Anica podarila njej nežno živalico.

„Oj, kako blago srce ima vendar Anica; podarila mi je najljubše, kar ima. Skoraj si ne upam vzeti jagnje. Kaj menite vi, ljuba mati, kaj naj storim?“ reče Milica.

„Jagnje moraš vzeti; če ne, bi razžalila dobro deklico. Anico bodem pa vže odškodovala za njeno darilce“, rečejo mati.

Milica brzo hiti v kuhinjo, da pokliče Anico. Hotela je sicer Anica precej iti domov, pa kuharica je ni pustila. Dolgo je morala pregovarjati plaho deklico, preden jo je spravila v sobo.

Med tem je poiskala gospa Podgorska v svoji omari zlat, na katerem je bila na jedni strani izrezana podoba jagnjeta.

„Jako hvaležno srce imaš, ljubo dete“, reče zarudeli deklici, katero je Milica za roko pripeljala v sobo. „Dala si moji hčerki darilo, katerega bi ji gotovo ne bila prodala za nobeden denar. Vzemi v znamenje njene hvaležnosti to-le zlato jagnje“. Pri teh besedah ji ponudi zlat.

Anica je bila v veliki zadregi; ni znala, bi li darilo vzela ali ne. Bala se je, da ne bi razžalila Milice in gospé, če ne vzame darila. Vendar pa se ji ni zdelo prav, da bi si dala svojo hvalež-

nost poplačati. V tej veliki zadregi ji stopijo solze v oči.

Ko se nekoliko ojači, reče odločno: „Oj, nikakor ne, milostljiva gospa! Cekina ne morem in ne smem vzeti. To bi mi pokvarilo vse moje veselje. Le gola hvaležnost mi je velela, naj podarim Milici — kot neznatno znamenje hvaležnosti — svoje jagnje, do katerega je razodevala toliko dopadajenja. Nikakor ne smem za dolžno hvaležnost vzeti tolikega plačila“.

Če tudi ste ji še prigovarjali, naj vzame zlat, vendar je ostala trdna.

Gospej Podgorski je dopadla ta nesebičnost revne deklice bolj, nego njeno otroško darilo.

„Tudi prav!“ reče ji gospa. „Hočem te pa obdarovati na drug način, ki bolje pristoja tvojemu blagemu mišljenju. Zaradi tvojega blagega srca bodi od sedaj tovarišica moji Milici. Ni se bati, da bi se v tvoji družini pokvarila in navzela slabega mišljenja. Le pridi vsak dan v grad, da bode te skupaj delali. Bodem vže še videla, kaj mi je dalje storiti“.

Ko pride Anica domú in pové svoji materi, kaj se je zgodilo, bili so mati z njenim vedenjem popolnoma zadovoljni.

„Ali spoznaš sedaj“, rekli so ji, „da je istina, kar sem ti čestokrat pravila. Najrevnejši otrok, ki si prizadeva iz vsega srca biti dober, najde slednjič vendar le ljudi, ki ga bolj čislajo zaradi njegovega blagega srca, nego da je v svilo in zlato oblečen. Nasproti pa tudi najbogatejša in najzaljša deklica, — če nima blagega srca, — ne odide

zasluženemu zaničevanju; nikdar ne bode vživala one sreče, da bi jo čislali in ljubili dobri ljudje. Blago, dobro srce je, ki nas istinito srečne, vesele in zadovoljne dela, in pa da nas ljudje čislajo in spoštujejo“.

Peto poglavje.

Tujec.

Gospa Podgorska je spoznala po zavrtniku, s katerim je bilo ozaljšano jagnje, da ume Rozalija izvrstno vezti (štikati). Vendar se vže dolgo ni ukvarjala s tem delom, ker v vasi ni nihče zahteval tega dela; pečala se je le s pletenjem in šivanjem. Sedaj ji je gospa Podgorska dala mnogo zaslužka, ter ji tudi od drugod preskrbela mnogo dela te vrste. Uboga Rozalija si je s tem zaslužila toliko, da je lahko shajala; razun tega ji je to delo dajalo priliko, da je prišla čestokrat v grad.

Podgorski gospej se je začetkoma smilila uboga Rozalija le iz milosrčnosti. Ko je pa imela priliko, da jo je bolje spoznala, spremenilo se je usmiljenje v spoštovanje in ljubezen. Vedno večje veselje ji je delalo občevanje ž njo. Ljudje so se sicer čudili, češ, da tako prijateljsko občuje gospa plemenitega rodu in soproga polkovnikova z revno vdovo priprostega vojaka. Blaga gospa pa se je temu smejala in rekla tako: „Pač mi ne

bodete odrekali, da moj soprog, hrabri polkovnik, ni bil vojak? Ravno to, da sta bila oba hrabra vojaka, moj in njen soprog, ter umrla častne smrti za ljubo domovino, prikupilo mi jo je nad vse. Jednaka osoda obeh pa naji je še tesneje združila. Uboga vdova je, kakor jaz; morala je mnogo, mnogo pretrpeti, kakor jaz. Vrh tega ima tudi le jedino hčerko, kakor jaz. Najini hčerki ste v letih jednake dôbe in se pristrčno ljubite. Dà, odkritosrčno priznavam, da bi bila popolnoma zadovoljna, ko bi bila moja draga Milica tako blaga in dobra, kakor je Anica, in Miličina mati tako blaga in vrla duša, kakor je Aničina mati. Seveda, v človeški družbi odločujejo čestokrat vnanje okolščine našo družbo in tovaršijo. Pravo vrednost daje človeku vendar le blago in krepostno srce. In glejte, ta revna vdova je jako blaga, pohlevna in poštena. Pokazala je to v nezgodah. Je iz srca krepostna in pobožna in pa tudi jako razumna in naobražena. Istinito! čast mi je, da jo smem zvati svojo prijateljico.

Podgorska gospa je odlikovala svojo prijateljico tudi od dné do dné bolj. Vsako nedeljo je hodila k sveti maši v cerkev v vasi. Ali nikdar ni šla po božji službi mimo revne kočé, da ne bi se vsaj za nekaj trenotkov oglasila pri Rozaliji. Čestokrat je naročala tudi Anici, ki je prišla skoro sleherni dan v grad, naj tudi mati pridejo ž njo. Kmalu ste dohajale obe popoldne v grad. Grajska gospa s svojo hčerko in priprosta vdova z Anico so sedele za mizo, prijazno se razgovarjale in izdelovale razna krasna ženska dela nekaj ur skupaj.

Po dovršenem delu ste materi pili navadno kavo ali čaj, deklici pa ste jedli kruh s sirovim maslom. Proti večeru pa so šle skupaj na sprehod proti vasi.

Necega lepega poletnega večera so šle vse v prijazni dobov gozd, ki se je razprostiral ob holmci, na katerem je stal grad. Lepe senčnate stezice, posute z belim peskom, so se vile sem ter tje po senčnatem gozdu. Ob potih pa so stale lepe klopi, da si se lahko odpočil. Po dnevi je bila jako huda vročina; še proti večeru je bilo zelo soparno. Podgorska gospa sede tedaj s svojo tovaršico na kamenito klop, katero so obsenčevali košati dôbi. Ker je bil od tod krasen razgled, sedela je najraje tu.

Milica in Anica ste šli še dalje v gozd. Vsaka je imela pletarico v roki. Bile so ravno maline zrele. Milica je vže zdavnaj želela, da bi jih sama nabirala v gozdu. Pelje jo toraj Anica v gozdu na oni kraj, ki je bil izsekan in zaraščen z maliničjem. Kaj pridno ste trgali deklici zrele, lepo dišeče jagode, ki so jima kaj dobro dišale. Sedaj je rekla ta, sedaj ona, da so na tem malinci še lepši in bolj zreli. Najlepše in najdebelejše pa ste devali v pletaričico, da jih nesete gospej. Jagnje, ki ju je spremljalo, skakalo je po osovji semtertje, pokušalo travo sedaj tu, sedaj tam, ali pa je objedalo listje različnega grmovja, oddaljuje se vedno bolj in bolj od deklic.

Kar zapazi Milica tujega mladeniča, ki jagnje boža in pazljivo ogleduje njegov zavratnik. Milica in Anica hitite brzo tje, kajti bali ste se, da ne bi vzel zavratnika ali pa še celo jagnjeta. Mladenič

se ozre ter ju zapazi. Bil je lepe postave in cvetočih lic; imel je črno obleko, na glavi pa majhen, okrogličast klobuček. Plaho se ozira na Milico in solze se mu leskečejo v očeh. Slednjič se z desno spoštljivo odkrije, v levi pa drži zlat prstan. Deklici se to jako čudno zdi ter jo vidno osupne.

„Oprostite, gospica“, reče ji, zapazivši njeno boječnost in osuplost. „Nič žalega nisem name-raval z jagnetom, ki je vaše, kakor sedaj vidim. Opazoval sem le črke, ki so vpletene v zavratnik. So li začetne črke vašega imena?“

„Da“, odgovori Milica, „začetne črke mojega imena so. M. pl. P. pomenijo moje ime. Zovem se Milica pl. Podgorska“.

„Milica! Milica! vam je ime?“ vsklikne mladeneč ves raz sebe.

Milica se jako preplaši zaradi njegove razburjenosti. Menila je, da ni pri pravi pameti; bilo jo je nekako groza in tesno pri sreč.

„Pojdi, greve“, reče Anici, „tu ni prijetno“. Pri teh besedah jo prime za roko ter hoče ž njo brzo iti k materi. —

Neznani mladenič se mej tem zopet pomiri ter reče prijazno: „Prosim, počakajte le še nekaj trenutkov! Imam zlat prstan, v katerega so vrezane jednake črke. Le pogledjte ga: M. pl. P. Radi tega sem opazoval tako radovedno črke na zavratniku. Jako rad bi zvedel, čegav je ta zlati prstan. Zelo važno bi bilo to za-me“.

Potem dê žalostno: „Vaš, seveda, ta prstan ne more biti; kajti poleg črk je tudi letnica 1812.“

Za one dobe pač še niste bili na svetu. Ta misel mi je podrla zopet vse upanje“.

„Moji materi je ravno tako ime“, reče na to Milica.

„Tako!“ vsklikne zopet mladenič; „znabiti je pa vendar le mogoče! Oj, kaj če bi bil zlati prstan vaše matere, bi li ne mogel ž njimi govoriti?“

„Prav lahko“, odgovori Milica; „saj so le par korakov od tod, tam doli v senci. Le idite z menoj!“

Mladenič gre z njo, Anica z jagnjetom pa je stopala za njima.

Ko so se približali kameniti klopi, obstoji plaho mladenič nekaj korakov zadaj ter opazuje nekoliko trenutkov molče Podgorsko gospo. Njegovo rudeče lice je obledelo, in roka, v kateri je držal prstan, jela se mu je tresti. Vendar pa se kmalu zopet osrči, stopi bliže, prikloni se vljudno, omeni kratko čudni dogodek s črkami na zavratniku in prstanu ter ji poda prstan.

Podgorska gospa vzame prstan v roko. Ko pa zagleda začetne črke, zavpije glasno, — in bila bi se zgrudila na tla, da bi je ne bila Roza-lija prestregla.

„Za božjo voljo, od kod imate ta prstan!“ reče, ko ji preide prvi strah. „To je zaročni prstan mojega rajnega soproga! Le pogledjte, tale prstan na moji roki je ravno tak in ima iste črke. Dal mi ga je moj rajni soprog kot ženin. Nosim ga vedno na roki, kot drag spomin na svojega rajnega nepozabnega mi soproga. Oj, brzo, brzo mi povejte, vrli mladenič, kje ste dobili ta prstan? Od kod ste? Kaj so vaši starši?“

Mladenič obledi še huje ter se trese po vsem životu. „Moj oče so umrli na bojišči za domovino“, reče, ko se je nekoliko umiril. „Moja mati so bili lepa, blaga gospa, nosili so črno obleko in mnogo jokali za mojim očetom. Imel sem tudi še majhno sestrico; zvali so jo Milico. Mati so se peljali z nama preko Donave. Ladja se je potopila. Mene so rešili iz valov; bil sem takrat v četrtem letu svoje starosti. Od one dobe nisem čul ni besedice več o ljubi materi in dragi sestrici. Ta prstan pa so našli v zavitku pri moji obleki. Pripoznali so mi ga kot moje imetje. Druzega ne znam povedati o svojih stariših in svoji domovini. Ime mi je pa Dragotin“.

„Oj, moj ljubi Dragotin!“ reče sedaj gospa ter se oklene mladeniču okoli vratu. „Moj izgubljeni sin si. Istinito, saj si živa podoba svojega rajnega očeta. Oj, dobrotljivi Bog! kako prečuden si v svojih sklepih in naredbah!“ reče zopet, ozrši se s sklenjenima rokama proti nebu. Potem pa zopet prične objemati svojega Dragotina in močiti njegovo zalo lice s solzami. Mladenič je bil tega nepričakovanega snidenja tako prevzet, da ni zamogel spregovoriti druge besede, nego le: „O mati, o ljuba mati! O Bog, kako dobrotljiv si!“

Milica je stala poleg, oziraje se na Anico in tudi veselja jokala. „Milica“, rečejo slednjič mati, „Milica, o poglej vendar svojega brata! Dragotin, Dragotin, glej tu svojo sestro! O, pozdravita se vendar tudi vidva!“

Dragotin objame in poljubi jokaje svojo sestro, in ihti: „O moja draga sestra! O, ljubi Bog, kako

nepričakovano veselje si mi pripravil, ko sem tako nenadoma našel svojo mater in sestro!“ Tudi Milica ni zamogla prevelicega veselja družega izustiti, nego le: „Ljubi, dragi brat!“

Vsi trije pa so bili tako neizmerno srečni in si imeli jeden drugemu toliko povedati, toliko jeden družega popraševati, da so pozabili na vse drugo. Solnce je bilo zašlo vže za goro, in nastajal je mrak, pa vsega tega niso zapazili. Slednjič jih opomni Rozalija, češ, čas je, da se vrnejo proti domu. Podgorska gospa gre sedaj proti gradu, držeč z vsako roko jednega svojih otrok, Rozalija in Anica pa ste šli za njimi.

Šesto poglavje.

Dragotinovo življenje.

Podgorska gospa je priredila sedaj v gradu malo gostijo, kar se je pač dalo narediti v tem kratkem času. Milica je pogrnila mizo z lepim kot sneg belim prtom, dve sveči na srebrnih svetilnikih ste se odsevali v bliskeči mizni opravi. Mej večerjo je sedel Dragotin med materjo in sestro; tudi Anica z materjo je morala ostati pri večerji. Gospa je rekla: „Brez vaju in vajinega jagnjeta bi svojega ljubega sina skoraj gotovo ne bila našla“.

Dragotinu, utrujenemu težavne poti, je dišala večerja prav dobro. Mati in sestra pa niste mogli samega veselja skoraj nič jesti; le vedno ste se ozirali na njega. Popraševale ste ga sedaj to, sedaj ono. Vendar ste ga še le po večerji prosili, naj jima pove vse dogodke svojega življenja. Dragotin je to prav rad storil ter pričel tako-le pripovedovati:

„Od onega večera, ko so me na pol živega potegnili iz vode, preživel sem dôbo svojih otroških in mladeniških let pri nekem jako častitljivem župniku onostran Donave. Vedel bi jako malo ali pa nič iz svojih otroških let in o ljubih starših, ko bi mi ne bil čestokrat ponovil blagi gospod onega, kar sem mu zamogel o tem povedati kot otrok v četrtem letu svoje dôbe. Še celo onega trenutka, ko se je potopila ladja, spominjam se le kakor v sanjah. Blagi gospod župnik pa, ki biva blizo onega nesrečnega kraja, poizvedel je skrbno vse, kar se je mene tikalo, ter mi je čestokrat opisal z živimi barvami oni strašni večer in noč. Vojska z vsemi nezgodami je zadela okolico, jednako hudi uri, ki v malo trenutkih ugonobi vse polje. Dve vasi ste goreli, in proti nebu švigajoč plamen je na daleč okoli razsvitljeval okolico; nebo se je videlo od požara žareče in odsevalo v mimo tekoči reki. Kakor bi se čul grom hude nevihte, tako zelo je grmelo streljanje topov; dà, tudi strel iz pušk se je čul vedno bliže. Več družin, očetje, matere in otroci so vže pribežali na ta kraj deloma peš, deloma na vozeh, pa niso mogli več dalje. Nepopisljiva je bila gnječa in zmešnjava. Tudi hiša blagega župnika je bila natlačena begunov. Imel

je dovolj posla, da jih potolaži in po moči pogosti. Na jedenkrat se začuje močno trkanje na hišna vrata. Odpre jih, in pred vrati je stal vojak z majhnim jokajočim dečkom v naročji. Ta deček sem bil jaz“.

„Za božjo voljo, gospod župnik“, reče blagi vojak, „usmilite se tega revnega otroka in sprejmite ga v hišo. Ne vem, kaj bi počel ž njim. V tem-le premočenem zavitku je otrokova obleka in pa še nekaj drugih reči. Vsemita jih — moram brzo dalje iti“. Usmiljeni duhovnik me ljubeznjivo vzame v svoje roke, vrli vojak pa hiti dalje, rekši le še: „Z Bogom! Bog vam povrni stotero!“

Častitljiv duhoven je pač znal zvedeti od mene toliko, da so bili moj oče častnik in v vojski usmrteni, in moja mati z malo sestrico na begu skoraj gotovo utonili v Donavi. Pač je poizvedoval, če ste znabiti vendar le ušle strašni smrti. Ko je minula nevarnost, šel je sam v bližnje kraje ter popraševal po vas. Naletel je celo na ljudi, ki so bili onega strašnega večera tudi na nesrečni ladji. Vsi so mu jednoglasno potrdili, da je vdova utonila z malim sinčekom. Le nekaj malo ljudi je vrgla deroča reka nazaj na breg, od katerega so v nesrečni ladji odrinili. Nevrjetno pa je, da bi bil kedo iz mej ponesrečenih prišel srečno na ono stran. Blagemu možu se sicer to ni zdelo neverjetno, vendar ni mogel dolgo zvedeti kaj gotovega. Zaradi vojske je prenehalo vse občevanje mej mejnima bregovoma. Ko so pozneje zopet dohajale novice iz onostranskega brega, trdili so vsi, da ni nihče videl gospe,

ki bi bila podobna oni vdovi; skoraj gotovo je toraj našla nesrečno smrt v valovih Donave.

Usmiljeni župnik me je sedaj pridržal pri sebi, in me vzgojeval. Bil je prav ljubeznjiv, vže precej prileten mož, pravi prijatelj otrok. Moja otroška leta bi pač ne mogla biti srečnejša, nego so bila pri tem možu. Bil je vedno vesel in prijazen ter me znal voditi z jednim migljajem. Kajti vse njegovo vedenje je bilo, če tudi prijazno in ljubeznjivo, vendar le vedno nekako resno in častitljivo. Imel sem veliko spoštovanje do njega, in za ves svet bi se ne bil predrznil mu le v najmanjši reči nasprotovati in nepokoren biti.

Najprvo mu je bilo na skrbi, da me je poučeval v krščanskem nauku. Kar mi je pripovedoval, bilo je vse jasno, mikavno in pristrčno, da sem začel iz vsega srca ljubiti dobrotljivega Boga in svojega Odrešenika. Učil me je tudi čitati in pisati. Ker je zapazil, da sem bistre glave, učil me je tudi družih koristnih predmetov zlasti latinskega jezika in zemljepisja. Kmalo sem se priučil toliko latinskega jezika, da sem čital latinske knjige. Vse, kar sem čital, moral sem v materin jezik preložiti in lepo spisati. Tako sem napisal več zvezkov, katere je dal lepo vezati. Imel sem veliko veselja nad temi zvezki. V kratkem času sem se priučil toliko latinskega jezika, da sem razumel vsako knjigo, če je bil sploh zapopadek primeren moji zmožnosti. Pozneje me je učil tudi grškega jezika.

Okolo prijaznega poslopja se je razprostiral velik vrt za razno povrtnino in cvetice, in pa vrt

za ovočje. Ko sva se nekaj ur učila ali čitala, šla sva na vrt ter ondi nekoliko časa delala; kajti cvetice in ovočno drevje je oskrboval sam; jaz pa sem mu pomagal pri tem delu. Tako sem se za vedrilo priučil požlahtnovati drevesa in cvetice gojiti. Služila nama je pa ta zabava tudi kot počitek. Po zimi in ob deževnem vremenu se je bavil z risanjem in slikanjem. V tej stroki je bil pravi umetnik. Tudi mene je risanje in slikanje veselilo. Dovolil mi je pa to le kot nekako darilo za mojo pridnost v učenji družih predmetov. Pod njegovim izvrstnim vodstvom sem tudi v tej umetnosti jako napredoval. Tako mi je mej prijetnim in koristnim opravilom tekel dan za dnevom. Bil sem tako srečen in zadovoljen, kakor le kak otrok v hiši skrbnih staršev biti zamore.

Dobri župnik je moral mej tem časom pretrpeti tudi marsikako nezgodo. Nezgode vojske so ga hudo zadele. Vojaki, katere je imel vedno v hiši, in pa vojskne doklade so mu pobrale mnogo, mnogo novcev. Jedenkrati pa so sovražni vojaki njegovo bivališče do čistega opleniili ter odnesli, kar je bilo le kaj vrednega. Za svojo osebo ga je to malo brigalo, ali jaz sem mu bil na skrbi; nameraval me je poslati na visoke šole. Če tudi so bili njegovi dohodki jako pičli, vendar si je bil nekaj prištedil. S tem me je mislil vzdrževati. Vojska pa mu je vzela vse; pri teh okoliščinah mu je bilo to popolnoma nemogoče. Radi vojske je bil sam češče v denarni zadregi.

Imel pa je na Dunaji prijatelja iz mladeniške dôbe. Le-ta je imel radi svoje visoke službe mej

plemstvom in učenjaki mnogo prijateljev. Temu je pisal in ga prosil, naj preskrbi priliko revnemu mladeniču, za katerega je dosihdob sam skrbel in vzgojeval, da bode zamogel obiskovati visoke šole, ker kaže jako veliko zmožnosti. Precej je dobil povoljen odgovor, da me hoče sam prijazno sprejeti v svojo hišo in skrbeti za-me. Jaz naj se pa podvizam, pisal je, da dospem o pravem času v stolno mesto, ker se bodo šole kmalu pričele. Tudi moram popreje narediti nekako preskušnjo.

Nek kupec, ki je blagega župnika češče obiskal, bil je ravno na poti v te kraje. Ponudil se je župniku, da me zastonj pelje sem. Ker sem se tako skoro polovico poti peljal zastonj, sprejel je župnik z veseljem to ponudbo.

Nikdar ne bodem pozabil onega jutra, ko sem se poslovil od svojega dobrega krušnega očeta. Blagi mož, s častitljivim obrazom in sivo glavo, me objame še jedenkrat in moči moje lice s solzami. Potem pa mi je govoril tako-le: „Ljubi Dragotin, prišel je trenutek, da moraš v široki svet. V naši tihi, samotni vasi, menim, videl in slišal si le dobro. V velikem glavnem mestu, kamor pojdeš sedaj, bo drugače. Prišel bodeš sicer v hišo dobrega, blagega moža; tudi po mestu bodeš spoznal mnogo blagih ljudi; pa videl boš tudi mnogo slabih zgledov in čul marsikaj slabega. O, Dragotin, ne pozabi mojih naukov in opominjevanj; ne daj se zapeljati; ostani vedno vrl in blag mladenič!“

Pred vsem ti bodi draga in sveta naša vera. Ona je najdražji zaklad, katerega imamo tu na zemlji,

in prava nebeška jed za našo neumrjočo dušo. Bodi vedno spodobno in pobožno pri očitni božji službi; pa tudi v svoji tihi sobi povzdiguje pogostokrat svojega duha k Bogu. Nikdar ne pozabi; da te povsod vidi božje oko; s tem prepričanjem delaj vse. Njemu potoži svoje križe in težave, in zaupaj vanj. Ne zapusti in pozabi ga; in tudi on te na veke ne bode zapustil in pozabil!

Čul bodeš pogosto lahkomišljeno govorjenje zoper našo sveto vero. Studi tako govorjenje! Kedor živi po naukih naše svete vere, spozna vže v svojem srci, da je od Boga. Vže več nego sedemdeset let skušam to. To je najlepši dokaz njene resničnosti.

Ne stori nikdar kaj hudega, in ne ravnaj nikdar proti glasu svoje vesti! Ne družijo se in ne občujejo nikdar z ljudmi, ki se šaliijo z nedolžnostjo in sramožljivostjo in imajo greh za šalo. Ogibaj se jih kakor strupene kače. Takovo lahkomišljeno govorjenje in mišljenje je zapeljalo že marsikaterga zalega, cvetočega mladeniča, da se je vdal kratkemu vživanji pregrešnega veselja, pa mu je vzelo telesno in dušno zdravje in ga pahnilo v zgodnji grob. Ohrani sveje srce čisto in nedolžno; s tem ohraniš tudi rudečo barvo svojih lic, živost svojih oči, mir svoje vesti in veselost svojega duha. Prvi pogled, če te še kedaj vidim, povedal mi bode, če si še dober in nepokvarjen mladenič.

Bodi neutrudljiv pri delu svojega poklica! Blag in lep je poklic dijaka. Katerikoli stan si bodeš izvolil v bodočnosti, bodi si, da postaneš zdravnik, uradnik ali duhoven, v vsakem slučaju ti bode izročen časni in večni blagor tvojega bliž-

njega. Jako žalostno bi bilo, ko bi si resno ne prizadeval, da si prisvojiš vseh potrebnih vednosti za svoj bodoči poklic. Potem bi jedenkrat delal iz zadolžene nevednosti mesto v blagor človeštva le na njegov kvar. Leta učenja so čas setve; porabi dobro ta dragi čas setve, preden mine. Le tako smeš misliti na dobro žetev. Videl si v naši vasi, kako se morajo kmetje truditi od zore do mraka, prenašati vročino in mraz, ter napeti vse moči, da prežive sebe in plačajo davke, ki so potrebni za vzdrževanje raznih uradnikov. Delaj toraj tudi ti neumorno, da bodeš zamogel tudi ti kedaj delati za blagor onih, ki toliko za nas trpe in delajo; glej, da jim ne bodeš nepotrebno breme, ampak na korist!

Semtertje si pa privošči tudi kako nedolžno veselje; nikar pa ne pripusti, da bi čutne slasti gospodovale v tvojem srci! Kedor se uda igri, pijančevanju, plesu in enakemu razveseljevanju, postane s časom suženj svojih strasti. Če tudi očitno ne stori nič hudega, vendar ni več kreposten in blag. Neokroteno nagnenje po čutnem razveseljevanji zamori v našem srci vsak čut za vse, kar je istinito blago, lepo in dobro; stori nas nezmožne, da bi uživali tako blago veselje.

O, ljubi Dragotin! znabiti je zadnjikrat, da me še vidiš. Imam vže čes sedemdest let in nisem več daleč od groba. Ne moreš reči, da nisem skušil mnogo, in da ne poznam ljudi in sveta. In kakov dobiček bi imel, da bi ti govoril neresnico in te učil napačno? Verjemi mi toraj — in ostani blag in kreposten. In glej, če ostaneš dober in

blag, bode le tvoja sreča in korist. Ako bi pa kedaj zašel na napačna pota in postal hudoben, bode zopet tebi samemu na kvar; vse zló zadelo bode zopet le tebe. Ljubi Dragotin, ostani, ostani vedno kreposten in blag!“

Dobri, blagi starček je sedaj vzel še zadnja zlata iz omare. Mnogo novcev je bil porabil vže v to, da mi je omislil potrebne obleke ter me preskrbel s potnino. Podaril mi je še ta zlata, ki ju tu vidite, ter mi rekel: „Vzemi še to malo, Dragotin, kar pa naj ti bode za največjo silo, in pa še to-le knjigo, ki je več vredna, nego vse zlato — sveti evangelj! Več ti sedaj ne morem dati. Živi in vedi se tako, kakor te uči sveti evangelij; ostani bogaboječ, blag in dober, potem si dovolj bogat“.

„Blagoslovi me še jedenkrat s tresočo roko in s solzami v očeh, objame me še jedenkrat, poslovi se od mene, jaz pa sem šel jokaje skozi vrata“.

Na novo so stopile Dragotinu solze v oči, ko je to pripovedoval; tudi njegovi materi in sestrici in drugim so tekale debele solze po lici.

„Ta župnik“, rečejo mati, „je istinito jako, jako blag mož. Kaj plemenitega je, usmiliti se revne sirote tako pristrčno in s tolikimi žrtvami. Istinito je vrlo delo, toliko časa, truda in stroškov posvetiti neznani siroti, in slednjič darovati tudi še slednji novčič, da bi ga vzgojil v vrlega moža. Le krščanska vera zamore človeško srce tako nesebično in usmiljeno storiti, ter vse ljudi brez razločka z jednako ljubeznijo objeti“.

Sedmo poglavje.

Kako je prišel Dragotin v ta kraj?

Dragotin obmolke nekoliko trenutkov ter si obriše solze. Potem pa tako-le pripoveduje: „Kupec, ki me je sprejel na svoj voz, je bil prav ljubeznjiv mož in prav kratkočasen drug. Znal mi je vedno kaj novega povedati, da bi le odvrnil moje misli na spomin bridkega ločenja. Sedaj mi je pripovedoval kako mikavno povest, sedaj zopet postavil kako zagonetko, ali pa zapel ali zažvižgal kako prijetno pesem. Vsako vas mi je znal po imenu imenovati; v mestih pa, skozi katera sva šla, pokazal mi je vse znamenitosti, če so sploh le bile katere. Kake tri ure hoda od tod sem se poslovil od njega; kajti moral jo je kreniti po drugi poti. Želel mi je srečo in blagoslov božji k mojemu namenu; opominjal me k marljivosti in zaupanji na Boga. Tudi je še preskrbel, da bode nek voznik moj zaboj, v katerem imam svoje malenkosti, pripeljal za menoj. Potem mi stisne še celó nekaj novčičev v roko, poslovi se in odpelje po svojem pravilu.

Tudi od tega dobrega moža sem se poslovil s težkim srcem. Bil sem sedaj ločen od vseh znanih ljudi. Mej tem sem šel peš dalje. Ko se je solnce nagnilo proti zatonu, potoval sem ravno skozi ta gozd, ki obdaja grad. Vročina dneva in pa dolga hoja, katere nisem bil vajen, prevzela me je jako. Da se nekoliko odpočijem, sedem v senco pod

košato bukev. Nad vse krasen je bil pogled na grad, ki se vzdiguje iz košatega gozda, katerega je zahajajoče solnce zlatilo z zadnjimi žarki. Vzel sem list papirja iz svoje listnice ter pričel risati grad. Vendar sem kmalu dejal iz rok pričeto risanje. Zahajajoče solnce, tihota samotnega gozda in bližajoča noč so mi budili žalostne čute v srei; strah me je spreletel. „Oj, mislil sem sam pri sebi, vže se mrači, pa še ne vem, kje bodem prenočil. Več ur hoda, na okoli ne poznam žive duše, tujec sem mej njimi. Moj ljubeznjivi rednik, od katerega sem več dni hoda oddaljen, je že jako prileten; znabiti ne bodem več videl njegovega častitljivega obličja, svoje dobre starše pa — sem komaj poznal. Moj dobri oče trohné vže dolgo v hladni zemlji, mati pa, Bog zna kje, žalujejo po njih“. Pri tem premišljevanji mi stopijo solze v oči in pričel sem jokati. Vzel sem prstan, katerega mi je izročil blagi župnik. — „O moj Bog“, zdihnil sem, „tale prstan imam po svojih starših; on je jedina zapuščina, katero imam revna sirota po njih! Te-le črke na njem so začetnice očetovega ali pa matrinega imena, jaz pa še niti ne znam za ta imena. Ta-le prstan so nosili ali oče, čegar roka vže zdavnaj trohni v grobu, ali pa moja dobra mati, ki znabiti vendar le še živé. Dà, znabiti so bivali kedaj v ravno tej okolici, znabiti bivajo še sedaj, jaz uboga sirota pa ne vem za-nje“.

Premišljevaje to, bilo mi je tesno pri srei; čuti britke otožnosti in blaženega upanja se me polasté. Padel sem na kolena, sklenil roki in pričel moliti tako: „O dobri Bog, le ti jedino veš, če

moja ljuba mati še živé. Le ti me zamoreš k materi pripeljati, če še živé. Oj, znabiti si pripustil po svoji modri previdnosti, da mi je prišel ta prstan v roke. Črke, ki so vanj vrezane, me lahko pod tvojim vodstvom pripeljejo k materi. O, ljuba, draga mati, če še živé, objokujejo me kot vže zdavnaj mrtvega. Prepričani so, da sem kot nežen deček utonil v Donavi. Oj, koliko veselje bi bilo za nje, pritisniti me kot mladeniča na materino ljubeče srce. Koliko veselje za mé, videti njih materino prijazno obličje, zahvaliti se jim za vse, kar so mi dobrega storili, ko še njih ljubezni ceniti nisem umel. O kako srečen bi bil, ko bi se jim zamogel sedaj zahvaliti ter jim biti podpora na stare dni! O dobri Bog, oče vdov in sirot, če mati še živé, privedi, privedi me v njih naročje! Usliši mojo otročjo molitev in daj mi, da najdem svojo mater“.

Ko sem še vedno tako molil ter zrl s solznimi očmi proti modremu nebu skozi veje košate bukve, zaslišim na jedenkrat šumenje v bližnjem grmovji. Ozrem se tje ter zagledam nežno jagnje. Zlate črke na rudečem zavratniku pa so mi bliščale od žarkov zahajajočega solnca v oči. Neka čudna, nepopisljiva slutnja, neko notranje iznenadenje me spreleti. Zdelo se mi je, da me obseva neka nebeška svitloba, da se v nekaki nebeški svitlobi črke žaré. Menil sem, da čutim okolo sebe pričujočnost božjo, in zdelo se mi je, da se veje dreves spoštljivo vklanajo in listje trese in šumlja spoštovanja do dobrega stvarnika. Zdelo se mi je, da čujem nek notranji glas: „Bog je uslišal tvojo

molitev!“ Tako je tudi bilo; moja slutnja me ni prekanila. Jednako nebeški prikazni je prišla v beli obleki obsevani od zahajajočih solnčnih žarkov moja sestra proti meni, in iz njenih ust sem prvokrat čul ime svoje drage matere. Tako, ljuba mati, me je ljubi Bog pripeljal po svojih nezapopadljivih potih v vaše naročje in tvoje, ljuba sestra“.

„Tako je, dragi Dragotin!“ rečejo mati; „ljubi Bog nas je zopet vse tri združil. Tebe, predragi Dragotin, je vzel meni kot nežnega dečka ter te izročil blagemu možu, ki te je iz gole krščanske ljubezni bolje vzgojil, nego bi te bila zamogla jaz, zapuščena vdova; dà, kakoršne vzgoje bi ti tudi kaka kneginja niti za drag denar ne bila zamogla preskrbeti. Pripeljal te je pa zopet nazaj v moje naročje kot vrlega mladenča, ter mi spremenil solze žalosti, ki sem jih pretakala zaradi tvoje izgube, v solze veselja in radosti. Vse je prav naredil, in vsa njegova pota so pota modrosti in ljubezni. O, ljuba otroka, zahvalimo se mu iz vsega srca in molimo v tihi ponižnosti njegovo nerazumljivo previdnost!“ Po teh besedah obmolknijo vsi v tihi molitvi, le njih srca so govorila hvaležno molitev Vsegamogočnemu. Tudi Rozalija in Anica ste sedeli tiho s sklenenimi rokami, s solznimi očmi in s srcem polnim hvaležnosti in molitve; komaj ste si upali dihati.

Čez nekoliko časa reče zopet Dragotin: „Oj, koliko veselje bode imel blagi starček, moj drugi krušni oče, ko zvé to prečudno naredbo božjo! Še nocoj mu moram sporočiti ta veseli dogodek“.

Bilo je vže preko polnoči, ko je prišel Dragotin v svojo sobo. Ali bilo mu je nemogoče iti preje spat, nego da sporoči veseli dogodek svojemu dobrotniku. Sede k mizi, ki je stala v sobi, in prične pisati list svojemu dragemu redniku, častitljivemu župniku, tako obširno in navdušeno, da je še sedel pri goreči sveči in pisal, ko so prvi solnčni žarki skozi okno prisvetili in spodrinili lučino svetlobo.

Osmo poglavje.

Dragotinov rednik.

Kakor v nebesih, tako zadovoljno je živel sedaj Dragotin v očetovem gradu. Kolikor bolj je spoznaval svojo mater, toliko bolj je moral čislati blago gospo. Od dné do dné je tudi vedno bolj ljubil svojo sestro, ki je bila neumórno delavna, pa vedno vesela. Njegov prihod v Podgorski grad je imel pa še drug dober nasledek zanj. Grad, ki je bil v poprejšnji dôbi imetje njegovega očeta in dedov, imela je mati le do smrti za vžitek. Sedaj pa je zamogel kot možki dedič grad kot dedščino očetovo za se zahtevati. Prebivalci po vaseh in selih pa so bili po običaji one dôbe njegovi podložniki. Njegova mati mu je vsa vesela razkazala vse po gradu, po okolici in posestvo, ki

je bilo grajščinsko. Tudi mu je pripovedovala mnogo o njegovem bodočem poklicu, da bode zamogel dokaj storiti na blagor prebivalcev te prijazne doline.

Necega popoldne je sedela Podgorska gospa z Dragotinom in Milico med takimi pogovori na hrastovi klopi, ki je stala pred vnanjimi grajskimi vrati na lepem prostoru z belim peskom posutim. Dve košati lipi pa ste delali senco okolo priproste hrastove mize sedečim. Na jedenkrat zapazijo, da gre po poti proti gradu častitljiv starček; lasje so mu bili beli; oblečen je bil v črno, dolgo suknjo in držal v roki dolgo potno palico. Klobuk s širokimi krajevci je držal pod pazduho. Dragotin ozrši se, vsklikne ves raz sebe: „O moj Bog! to je moj nekdanji rednik!“ Brzo skoči kvišku ter hiti z razpetima rokama nasproti svojemu dobrotniku. „Ali je mogoče! Vi ste, častiti gospod župnik! Kako vendar pridete sem?“

„Dragi Dragotin!“ odvrne župnik, „ko sem prejel tvoj list, brzo sem se odločil za daljno pot tu sem navzlic svoji visoki starosti. Iz važnih vzrokov se mi je zdelo potrebno; dà, jako potrebno. Tudi je bila moja pristrčna želja, da spoznam mater in sestrice svojega rejenca ter se tudi osobno vdeležim veselja, katero je pripravil ljubi Bog vsem trem, na tem kraju, v svoji domovini“.

Dragotin je objel in poljubil svojemu dobrotniku roko, mati in sestra pa niste mogli najti dovolj besed, da bi izrazile blagemu možu svojo hvaležnost.

Častitljivi starček, katerega je pot po strmem hribu proti gradu jako utrudila, sede sedaj k njim

na klop. Grajska gospa mu ponudi kako okrepčilo, pa blagemu starčku sedaj ni bila mar jed in pijača. Pričel je ginljivo govoriti o čudovitih potih božje previdnosti. Tudi je povedal, kaj je sedaj storiti Dragotinu, da ga bode deželni knez pripoznal kot pravega dediča in lastnika Podgorskega gradu. Tudi je mnogo in obširno govoril o tem, kaj se bode treba Dragotinu še vsega učiti, da bode moder in blag gospodar svojim bodočim podložnikom.

Mej tem je prišla Rozalija s svojo hčerko po navadi v grad. Podgorska gospa ju predstavi častitljivemu župniku.

„Poglejte, gospod župnik“, rekla je, „ta-le je ona blaga deklica, ki je k naši neizmerni sreči toliko pripomogla s tem, da je podarila Milici svoje jagnje, in ta-le žena pa je njena mati, ki je vpletla v zavratnik osodepolne zlate črke“. Blagega župnika je jako veselilo, da je imel priliko poznati dobro ženo in njeno hčerko; obe je prijazno pozdravil.

Gospa je sedaj naročila Rozaliji, naj čaj s kruhom in sirovim maslom vred, ter vina in sadja prinese na mizo pod lipo. Milica in Anica pa se splazite tiho proč; ozaljšate jagnje, ki je bilo vedno snažno in belo ko sneg, z lepimi venci, denete mu zlatopleteni zavratnik okoli vratú ter ga pripeljete župniku pokazat. Prijazni starček ga veselo ogleduje in gladi z roko. Potem pa reče gospej in Milici tako: „Seznanile ste me z dvema osebama, ki zaslužite vse spoštovanje, in po katerih vama je ljubi Bog toliko srečo in veselje pripravil; dà, niste pozabili še celo tukaj-le na jagnje, ki je tudi

ne vedé mnogo k temu pripomoglo. Sedaj moram pa tudi jaz vas seznaniti z možem, ki je za Bogom prvi vzrok tega veselega dogodka, z onim možem, ki je storil največje delo, ki ga človek storiti zamore ter vam s tem pripomogel k vaši sedanji sreči. Menim onega blagega vojaka, ki je srčno skočil v Donavo z nevarnostjo za svoje lastno življenje ter rešil našega ljubega Dragotina, kot nežno, nezmožno dete iz valov deroče reke.

Mnogo je moral pretrpeti blagi mož od one dôbe, ko je izvršil to vrlo dejanje. Naj vam povem ob kratkem. Bil je v več bitvah, moral pretrpeti neizrekljive nezgode ter bil slednjič hudo ranjen. Naložili so ga in še več družih ranjencev na vozove, da jih peljejo v bolnišnico. Prigodilo se je pa, da je šla dolga vrsta vozov z ranjenci mimo hiše nekega barvarja, ki je bival zunaj nekega malega mesta poleg vode. V tej hiši je vrli vojak bival za dôbe vojske nekaj tednov. Barvarju, čegar hiša je bila predrznosti vojakov najbolj razpostavljena, koristil je sila mnogo ter mu rešil imetje in življenje. Barvar gleda ravno skozi okno na dolgo vrsto vozov, ki so šli mimo hiše. Mej ranjenci zapazi tudi svojega nekdanjega znanca in varha, ki se je težko sklonil na vozu ter milo pogledal proti oknu. Brzo hiti barvar k vozu ter prijazno pozdravi svojega starega znanca; poprosi častnika, ki je spremljal ranjence, naj mu izroči v skrb na pol mrtvega ranjenca. Častnik praša vojaškega zdravnika; le-ta pa se izjavi, da itak mož ne bode živel dotlej, kakor sto družih ne, da dospo do vojaške bolnišnice; umrl bode skoraj gotovo vže

na poti. Naj ga le neso v hišo usmiljenega moža, nagla in dobra postrežba mu bode življenje nekoliko podaljšala, ali vsaj zljajšala zadnje trenutke njegovega življenja.

Milosrčni barvar sprejme tedaj svojega nekdanjega znanca in dobrotnika v svojo hišo. Česar ni nihče pričakoval, — zgodi se. Skrbna postrežba in spretnost ondotnega zdravnika rešite vrlemu možu življenje. Ostal pa je vendar dolgo časa jako slab; ni bil za daljno pot, niti za težka dela. Barvar, jako petičen mož, ki je kupčeval na široko, obdrži ga jako rad v svoji hiši. Vešč v knjigovodstvu, oskrbuje mu marljivo in na tanko vodstvo računov in druge dopise. Od dne do dne sta se bolj spoznavala in ljubila; živela sta v pravi bratovski ljubezni in zastopnosti.

Na jedenkrat pa se vse izpremeni. Komaj je vrli vojak do dobrega okreval ter zadobil zopet poprejšne moči, kar pošteni barvar nagloma umrje. Gotovo bi ne bil pozabil v zadnji oporoki svojega prijatelja, ako bi ga smrt ne bila prehitela. Vse njegovo imetje je prišlo v roke sorodnikom. Barvarijo so prodali, vrlega moža pa pognali s praznimi rokami po svetu. Moral je iti s trebuhom za kruhom. Najprvo je hotel iti do svojega polka, da dobi odpust, ker je ostala njegova leva roka nekoliko hroma. Pot ga pelje blizo moje župnije. Radovednost ga žene zvedeti, kaj se je zgodilo z otrokom, ki ga je rešil iz vode. Obiskal me je — ravno nekaj dni potem, ko je odšel Dragotin. Jako me je razveselilo zopet videti vrlega moža. Obdržal

sem ga pri sebi ter premišljeval, kje bi mu preskrbel kako primerno službo.

Kar dobim Dragotinov list — z nepričakovano veselo novico. Zdelo se mi je jako potrebno, da vzamem vrlega moža s seboj; kajti mislil sem si, mož, ki je rešil onega leta dečka iz vode ter mi ga v vzgojo izročil z zavitkom vred, v katerim je bila njegova obleka in pa osodepolni prstan, je pač najzanesljivejša priča, da je Dragotin istinito pravi sin Podgorske gospe, o katerem so menili, da je v Donavi utonil. Razun tega sem bil pa tudi prepričan, da bode Dragotin gotovo hvaležen rešitelju svojega življenja ter mu na svojem posestvu preskrbel primerno službo, in to toliko bolj, ker je jako pošten in v vseh gospodarskih rečeh več in izurjen mož“.

„Kje pa je? kje je?“ vsklikne ob jednom vsa obitelj.

Župnik se zaobrne ter migne čedno oblečenemu možu, ki je spodobno stal nekaj korakov zadaj, prime ga za roko in predstavi Podgorskej gospej. „Tukaj le je oni vrli pogumni mož. Ime mu je Janez Hostnik!“

„Janez Hostnik!“ zavpije Rozalija vsa raz sebe ter ga bistro pogleda. „Saj je moj mož ta, katerega sem že več let kot mrtvega objokovala“. Brzo hiti k njemu ter ga tresoč se samega veselja prijazno pozdravi in objame.

Vse je zopet iznenadila ta nepričakovana naredba božje previdnosti. Mož pa je stal kakor okamenel. Dolgo je trajalo, da se je zavedel te nepričakovane sreče in pričel veselja jokati.

Neizrečeno vesela Rozalija reče sedaj svoji hčerki: „O, Anica, tvoj oče so! Pozdravi in poljubi jih!“ Anica, ki je dosedaj stala poleg s sklenjenima rokama, približa se plaho svojemu očetu; le ta pa jo objame in pritisne na ljubeče očetovo srce ter ji moči obraz s solzami veselja. Vsi trije so imeli jednako veselje, kakor pred nekaj dnevi Podgorska gospa, Dragotin in Milica.

Ko se je nekoliko poleglo prvo veselje, pristopi še Dragotin bliže ter objame ves ginjen svojega rešitelja. Gospa in Milica pa mu podate prijazno roko obsipaje ga z zahvalami. „Od tega trenutka“, reče mu gospa, „morate z ženo in hčerko Anico ostati pri nas v gradu; nikdar več se ne bode ločili od nas. Kedar pa, kakor upam, nazaj dobim svoje imetje, oskrbovali bode tako službo, s katero bode gotovo po vsem popolnoma zadovoljni“.

Deveto poglavje.

Splošno veselje v vasi.

Podgorska gospa ni hotela precej razglasiti, da je tuji mladenič, ki biva pri njej v gradu, njen sin. Hotela se je nekaj dni svoje sreče veseliti v tihi samoti. Kočijaž pa, ki je sem pripeljal župnika in njegovega spremljevalca ter pustil konje v gostilnici v vasi, raznesel je vse. Ko je na večer kočijo snažil in konje napajal, prišlo je

več vaščanov, ki so ravno s polja šli; popraševali so radovedno, čegava je kočija. Kajti tuja kočija je bila kaj nenavadnega za samotno vas. Voznik jim odgovori: „Pripeljal sem gospoda župnika, ki je izredil vašega mladega gospodiča“.

„Kaj še!“ rečejo mu vaščanje, „gospodič je utonil še kot otrok v Donavi!“

„O ne!“ zavrne voznik. „Prav zdrav in cvetoč mladenič je! Sedaj je vže v gradu pri svoji materi. Seveda bi bil utonil, ko bi ga ne bil rešil oni mož, ki se je z župnikom pripeljal v tej kočiji. Jaz sem hlapec gospoda župnika; ko je bil gospodič še majhen, posadil sem ga čestokrat na tega-le „starega pramčka“, ki ga tu vidite, da ga je jezdil na polje ali pa na travnik. Dragotin je pa tudi istinito vrl gospodič; imel me je pa tudi, starega Janeza, vedno prav rad! Lahko ste veseli, da bode imeli tako vrlega grajščaka; bode vam na blagor“.

Hitro kakor blisk se je razširila novica po vasi in okolici, da še živi baron Dragotin, ki je bil tam gori na gradu rojen in krščen v Podgorski župnijski cerkvi, katerega so pa starši nekaj mescev po rojstvu vzeli sè seboj in o katerem so menili, da je vže zdavnaj mrtev. Vse iz vasi, staro in mlado hiti proti gradu. Ker pa zapazijo ljudje, da so grajski pod lipami pred gradom, obstoje v neki daljavi. Kmalu se nabere velika množica, očetov, mater in otrok. Okoli mize sedoči jih v prevelikem veselji in razgovoru ne zapazijo precej.

Najprvo zapazi gospa zbrano množico ter praša: „Kaj pa hočejo ti ljudje?“ Kuharica, ki je vže

drugič prinesla vrele vode za čaj, ker se je prva ohladila, odgovori: „Radi bi videli mladega gospodiča Dragotina; ravno kar so šele slišali, da je tu“.

Gospod župnik reče na to: „Kaj lepo je to o ljudeh; to mi dopada. Dovolite, milostljiva gospa, da jim jaz predstavim svojega rejenca kot bodočega grajskega gospoda in njim spregovorim nekaj besed“. Častitljivi starček vzame svojo žametasto kapico s svoje sive glave, vstane ter stopi nekaj korakov naprej, ozre se s solznimi očmi proti nebu, potem pa prične govoriti tako:

„Starši in otroci, očetje in matere, sinovi in hčere, stopite bliže in čujte, kako veselje je pripravil ljubi Bog blagi gospej in vam!

Bog, brez čegar vednosti ne pade vrabec raz strehe in ki je preštel vse naše lase, je prečuden v svojih potih in obrne vse modro v naš prid. Stari Bog, oče vdov in sirot, stiskanih in trpečih še živi. Usmili se jih čestokrat na tako čudovit način, da to jasno vidimo in tako rekoč z roko prijeti zamoremo. Niti najmanjše dobro ne pusti neskončno pravični povračevalec brez plačila; češče poplača vže tu na zemlji prav po nebeško“.

Potem jim pove glavne poteze iz Dragotinovega življenja, ki so bile ljudem še neznane. Potem jim pa govori še tako-le:

„Glejte, tako je povrnil Bog Podgorskej gospej njeno človekoljubno dobrotljivost, katero je skazala revni, bolni Rozaliji, ki se je imela za vdovo ter objokovala svojega moža vže kot mrtvega; tako lepo je povrnil tej istinito blagi gospej usmiljenost,

katero je skazovala Anici, hčerki uboge Rozalije! Dal jej je doživeti največe veselje, ki si ga je kot vdova zamogla želeti; našla je zopet svojega ljubega sina, o katerem je mislila, da je mrtev.

Obilno je blagoslovil Bog tudi Miličino usmiljenje do revne deklice in njeno prijazno dobrotljivost, ki ne pozna ošabnosti. Občevala je z revno Anico tako prijazno in ljubeznjivo, kakor bi bila Anica njena sestra. Zato pa je dodelil ljubi Bog dobri gospici nepričakovano veselje, da je zopet našla svojega lastnega brata.

Obilno je poplačal ljubi Bog tudi Rozaliji, ker je svojo bolezen in revščino prenašala udana v voljo božjo, in vzrejevala svojo hčerko tako lepo; vodila jo po poti poštenosti, učila jo hvaležnosti, marljivosti, snažnosti in vseh družih čednosti. Ta dobra vzgoja je prinesla torej materi vže sedaj najlepši sad ter spremenila njeno trpljenje v veselje.

Lepo je povrnil Bog dobri Anici njeno usmiljenje do zgubljenega jagnjeta, njeno pokorščino do matere, njeno poštenost, da je nesla jagnje lastniku nazaj, njeno hvaležnost, ki jo je nagnila, da je podarila jagnje Milici. Te njene čednosti so ji pridobile naklonjenost grajske gospé in njene hčerke Milice; bile so povod, da je zopet našla svojega očeta. Bodo jej pa gotovo tudi v bodoče v večo srečo, nego najdražji zakladi in še toliko bogastvo.

In kako čudovito je pripeljal Bog mladega vašega gospoda v naročje svoje matere! Mislila je, da je vže zdavnaj mrtev. S tem je blagoslovil njegovo pridnost, njegovo pokorščino in lepo vedenje

od nežne mladosti; poplašal mu je otročjo ljubezen in spoštovanje do svoje matere, katere še poznal ni in uslišal njegovo gorečo, presrčno molitev v gozdu.

Kako očitvidno je poplašal tudi vrlo dejanje tega hrabrega vojaka! Dobri mož je skočil v vodo poln srčnega usmiljenja, da reši življenje otroku žalostne vdove z nevarnostjo svojega lastnega življenja. Zato se je pa ljubi Bog usmilil tudi njegove žene in otroka; rešil ju je iz revščine in pomanjkanja ter obudil blaga srca, ki so se ju usmilila. Našel je zopet ženo in otroka, o katerih ni zamogel nič zvedeti po najskrbnejšim popraševanji. Po tolikih prestanih križih in težavah čakajo sedaj očeta, mater in hčerko boljši dnevi.

V dosego vsega tega pa se je poslužil ljubi Bog nedolžne, brezumne živalice kot orodja, tegale jagnjeta, katerega tu vidite s cvetlicami ozaljšanega. Ljubi Bog je pripustil, da se je izgubilo; vodil je Aničine stopinje, da ga je našla; dal je vrlemu kmetu misel, naj jej ga podari. Potem je dal zopet misel materi in Anici, naj ga podarite Milici; in slednjič pripelje tako rekoč jagnje mladeniču nasproti, da ga pripelje v naročje ljube matere. Po jagnjetu mu je dal zopet očetovo dedščino in imetje ter s tem pripravil tudi vam veliko srečo. Kajti zamorem vas zagotoviti, da je Dragotin vrl mladenič, boji se Boga in ljubi svojega bližnjega. Bode vam in vašim otrokom dober in blag gospod.

Kako bi vas v nemar pustil Bog, ki je skrbel za življenje jagnjeta? Z večjo ljubeznijo in usmiljenjem skrbi za vas, kakor je skrbela usmiljena deklica za jagnje.

Vsak pogled na jagnje nas spominja tudi onega jagnjeta, ki je daroval svojo kri za vse ljudi in se čestokrat primerjal dobremu pastirju. Da, on čegar služabnik sem, čegar evangelij oznanujem, je večno zvesti, ljubeznjivi pastir nas vseh. Pozna vse svoje ovce, imenuje jih po imenu; kliče jih z milim glasom; vlada jih ljubeznjivo s pastirsko palico, varuje jih nevarnosti, pase jih na dobrem travniku zveličavnih nauk, zgubljene skrbno išče in k sebi vabi ter bi vsako rad na svoji rami nesel v nebesa. Zaupajte mu toraj iz vsega srea!

Slušajmo pa tudi zvesto njegov glas in ga ubogajmo in storimo dobrega, kolikor le zamoremo. Kajti kakor vidite, poslučuje se Bog naših dobrih del, da pripravi nam in drugim veliko veselje ter časno in večno srečo. Ko bi na priliko milostljiva gospa ne bila tako usmiljenega srea do revne bolne Rozaliije; ko bi Milica ne bila tako prijazna do revne Anice; da, ko bi jej ne bila podarila onega robea; ko bi Anica iz samopridnosti ne bila hotela jej podariti jagnje, ali pa ko bi Aničina mati ne bila iz hvaležnosti izdelala lepega zavrtnika; ko bi ne bil imel Dragotin tolike otročje ljubezni do svoje matere, ne bi bil tolikanj hrepenel po njej in tam v gozdu tako goreče molil: ne bilo bi se vse tako pripetilo, in današnji dan bi ne bil za nas vse tako vesel dan. Tako je vsako, tudi najmanjše dobro delo nam in drugim v blagoslov. Dobra dela so biseri, in božja previdnost ne pusti, da bi se izgubili, marveč nam jih spleta v venec. Vrla dejanja so zlati klepi, katere združi Bog v zlato verigo lepih in veselih dogodkov.

„Vi pa, moji ljubi otroci“, konča župnik svoj govor, obrnivši se proti otrokom, „odrasli, ki ste me tako pazljivo poslušali, in vi mali, ki se ozirate le na nežno, belo jagnje, ki stoji v vaši sredi, vse ozaljšano z venci in cvetlicami, — o vas vse naj blagoslovi Bog, in dodeli, da ostanete nedolžni kakor jagnje ter tako krotki in potrpežljivi, kakor je ono; ako bi kedaj prišli v neusmiljene roke, kakor marsikatero jagnje! On, ki je dal svoje življenje za svoje ovce, naj vas nosi na svojih rokah in v svojem srci. Naj vas sprejme v svoje mogočno varstvo, kedar grozi pohujšanje vaše nedolžnosti, kakor deroči volk krotkemu nedolžnemu jagnjetu, — saj ste vi njegove ovčice! Naj na veke ne pripusti, da bi se izgubili od njegove čede“.

Tako je govoril župnik. Njegovo obličje je razsvetljevalo zahajajoče solnce, in njegovi častitljivi beli lasje so se svetili v svitli večerni zarji. Stal je pred njimi kakor kaka nebeška prikazen s proti nebi obrnjenimi solznimi očmi. Vsem, ki so ga poslušali, stopile so solze v oči; srce pa jim je prešinilo novo zaupanje do Boga, ki vse prav stori, — ter ga pokrepčalo, kakor rosa, ki je vže krepčala cvetlice po dolini. Ginjeni in polni dobrih sklepov so šli dobri ljudje proti domu. „Kaj lepo je bilo“, govorili so med seboj na potu proti domu, „takega splošnega veselja gotovo še ni bilo, kar stoji vas“.

Deseto poglavje.

Otroška veselica.

Podgorska gospa je sedaj šla z Dragotinom v stolno mesto, da predstavi svojega zopet najdenega sina deželnemu knezu ter ga prosi, naj jej zopet izroči njeno imetje. Častitljiv starček in vrli Hostnik sta ju tudi spremila, da spričata, da je Dragotin istinito pravi sin Podgorske gospe. Deželni knez jo milostljivo zasliši, najde navedene dokaze kot popolnoma vrjetne ter zaukaže, naj se ji imetje nemudoma izroči. Vendar pa zaukaže tudi, naj Podgorska gospa oskrbuje imetje dotle, da doseže Dragotin postavno starost.

Vsa vesela se vrne Podgorska gospa z družčino v svoj grad. Župnik ostane še nekaj dni v gradu, potem se pa vrne nazaj k svojim ljubim župljanom. Sè solzami v očeh se poslove od njega gospa, Dragotin in Milica. Kmalu potem je odšel tudi Dragotin, z vsem preskrbljen veliko bolje nego popreje na visoke šole. Vrlega Hostnika pa, ko je dobil odpust od vojakov, obdržala je gospa za oskrbnika v gradu. Ker je bil tudi vešč logar, izročila mu je tudi nadzorstvo gozdov, ki so bili jako obširni.

Dragotin, dovršivši vseučilišče z jako dobrim uspehom, in vrnivši se iz daljnega potovanja, na katero se je podal, da se še dalje izobrazí, prevzel je sedaj sam gospodarstvo. Mej tem je vže tudi Milica vrha dorasla in bila cvetoča, zala deklica. Necega večera sedi zopet vsa obitelj na

hrastovi klopi poleg grajskih vrat. Pastirji so gnali ravno ovce iz paše, katerih je gospa redila prav mnogo. Tudi ono jagnje se je pomnožilo v malo čredo, katero si je Milica prilastovala kot svoje posebno imetje. Dragotin in Milica sta se kratkočasila s tem, da sta štela ovce in jagnjeta. Ko čeda odide, reče mati: „Sedaj, otroka, lahko izvršimo, kar smo nameravali vže dolgo. Čeda je dovolj mnogobrojna. Ravno jutrajšni dan bode zopet obletnica, v kateri je meni in vama, draga otroka, Bog po onem jagnjetu pripravil toliko veselja, katerega pa se je udeležila tudi vsa vas in okolica. Naj je jutrajšnji dan toraj dan veselja za otroke vse okolice. Dà, tudi starši naj imajo svoj delež!“ Gospa gre sedaj z Dragotinom in Milico na dvorišče, izbere iz mej čede gotovo število ovâc ter veli ovčarju, naj jih posebej zapre. Drugo jutro pa veli deklam, naj ovce lepo operó in dekle so se podvizale, da jih osnažijo prav lepo. Bile so ovce skoraj bele kakor sneg; vrhu tega jih Milica in Anica ozaljšati s pisanimi trakovi.

Sedaj povabi gospa vse otroke iz vasi in okoli ležeče doline, ki so obiskovali šolo v Podgorji, naj pridejo popoldne ob dveh v grad. Otroci, dečki in deklice, so prišli veselih obrazov; dà, vže skoro jedno uro pred odločenim časom so stali zbrani v prazniški obleki pred grajskimi vrati. Ob določenem času se odpro vrata, da vstopijo. In glej! na njih veliko začudenje je stala na dvorišču dolga miza, skoro tako dolga kot dvorišče. Bila je obložena z raznovrstnimi jedili, potvicami, kolači in enakimi jedili, koje otroci ljubijo, in

čednimi pletaricami, iz katerih so otrokom nasproti gledala rudeča jabolka, višnjeve češplje in rumenkaste hruške. Tudi so stale na mizi velike steklenice s temno rudečim vinom. Sedaj so sedli otroci na vsako stran k dolgi mizi, in sicer na jedno dečki, na drugo pa deklice. Od vseh jedil so dobili v obilni meri. Tu je bilo videti le vesele obraze. Otrokom so kaj dobro dišale jedi; zraven pa tudi niso pozabili piti temno rudeče vino na zdravje gospe, Dragotina in Milice.

Ko so se vsi nasitili, začujejo se na jedenkrat vesele pastirske piščalke. Ovčarjevi sinovi so prišli s to veselo godbo na dvorišče; bela lepo ozalšana čeda jim je sledila, stari ovčar pa je korakal najzadnji. Veliko veselje so delale otrokom lepe ovce; sedaj je rekel ta, sedaj oni: „Oj, kako so lepe! Tako lepih belih ovac s pisanimi trakovi pač še nismo videli“.

Koliko pa je še le bilo veselje otrôk, ko so zvedeli, da bode gospa lepe ovce med nje razdelila in sicer tako, da dobé otroci jedne hiše po jedno ovco. Gospa je hotela razdeliti mej otroke ovce po srečkanji, da bi bila razdelitev za otroke toliko bolj kratkočasna in se ognila vsaki tudi dozdevni pristranosti. Vsaka ovca imela je na vratu obešen listek s številko. V velikem lonci pa je bilo ravno toliko listkov s številkami. Sedaj je moral jeden otrok za drugim vzeti po jeden listek iz lonca. Kakor hitro je potegnil otrok listek, zapiskali so pastirji na svoje piščalke ter delali godbo dotlej, da so izmej čede našli ovco z jednako številko na vratu. Ne da se popisati hrepenenje otrok, da bi

brzo na vrsto prišli, radovednost katero ovco bode dobil ta ali oni, in pa veselje, ko so mu ovco izročili. Po vsem dvorišču se je razlegalo veselo vpitje.

Ko je dobil vsak otrok svojo ovco, napotili so se proti vasi. Pastirji s piščalkami so šli pred njimi, za njimi otroci, vsak s svojo ovco; zadnji pa je šel ovčar sam. Jednako slavnemu sprevodu so stopili v vas. Ljudje pa so se jako čudili, slišati veselo pastirsko godbo in veseli vrisk otrok, ter videti krasno ozaljšane ovce; niso znali, kaj vse to pomeni. Slišati pa, da je grajska gospoda otroke tako bogato obdarila, — ni bilo veselju ne konca ne kraja. Marsikaterim staršem so stopile solze hvaležnosti v oči zaradi milosrčnosti grajske gospe.

Tudi onim hišam, kjer niso imeli šolo obiskujočih otrok, poslala je Podgorska gospa po jedno ovco. Onim usmiljenim ljudem pa, ki so za one dobe sprejeli revno Rozalijo v svojo kočo, podarila je deset lepih ovac. Tudi ni pozabila onega vrlega kmeta in njegove žene, ki sta podarila Anici jagnje ter jo vrhu tega še pogostila. Ker je bil jako imovit ter imel sam mnogo ovac, naredila mu je drugo veselje. Povabila ju je prihodnjo nedeljo v grad na obed. Čestokrat je potem kmet pripovedoval, da mu je ta čast ljubša, nego da bi mu bila Podgorska gospa podarila tudi sto ovac.

Drugi dan so prišli vsi gospodarji iz vasi praznično oblečeni v grad, da se zahvalijo za to dobroto Podgorskeje gospej. Ob tej priliki pa jih je Dragotin nagovoril tako-le:

„Znano vam je, da sem prišel pred nekaj leti v te kraje kot reven mladenič. Nisem imel skoro nič drugega imetja, nego potno palico v roki. Po jagnjetu mi je pomagal Bog, da sem dobil nazaj očetovo dedščino in postal gospodar tega gradu in imetja. Vsi, moja mati, sestra in jaz želimo, naj bi dobrota, katero nam je ljubi Bog skazal po jagnjetu, ostala v blagem spominu še tudi našim in vašim naslednikom ter jim bila na korist in v blagoslov. Čujte tedaj možje, kaj smo sklenili.

Pravico, pečati se v naši vasi z ovčarstvom, je imel dosihdôb jedino posestnik gradu. Od današnjega dne naj vsak gospodar vživa to pravico in sme pasti svojo čedo po graščinskih pašnikih. Za začetek tega só podarili moja mati vašim otrokom ovce. Bog naj blagoslovi ta pričetek.

Upam, da si bodete z ovčjerejo zboljšali tudi poljedelstvo, ker bodete imeli več gnoja. Pa tudi revnejšim, ki nimajo lastnih njiv, bode mleko in volna prav koristila.

Skrbel bodem tudi, da bodo volno, katero bomo dobivali, v vasi sami izdelovali v razno blago; upam, da bode kmalu prišla dôba, da se bode vsa volnena roba, ki se potrebuje po okolici za obleko, doma izdelovala. Bog daj svoj blagoslov k temu!“

Dragotinova želja se je tudi istinito izpolnila. Nekdaj revna Rozalija, sedaj oskrbnikova žena, in njena hči Anica ste podučevali dekleta presti volno in plesti nogovice. Tudi je skrbel Dragotin, da se je naselil v vasi jeden suknjar in jeden

klobučar. Izdelovali so tekom časa v vasi sukno raznih vrst in barv, ravno takisto tudi raznovrstne klobuke in nogavice. Veselja je čestokrat Dragotinu igralo srce, videti, da staro in mlado nosi obleko iz domačega blaga. Tudi je bilo videti po vsej dolini lepše in bolj obdelano polje, ki je rodilo obilnejše pridelke. Vidno se je boljšalo blagostanje prebivalcev, ker jim ni bilo treba potrositi toliko novcev za obleko, katero so popreje drago kupovali v bližnjem mestu.

Milica pa se je bavila najbolj z vezenino. Od svoje male čede si je pripravila volne, ki je bila izvanredno lepa. Oskrbnik Hostnik je pokazal ob tej priliki tudi nepričakovano še drugo vednost. Pri svojem nekdanjem dobrotniku barvarji se je priučil barvati volno v raznovrstnih barvah; tudi je umel raznim glavnim barvam dati različne stopinje od najsvitlejše do najtemnejše. Milici je bilo možno iz te različno barvane volne veziti jako lepe vezenine. Dragotin ji je risal podobe za take vezenine, Anica pa ji je marljivo pomagala. Vezali ste pisane vence in nežne posodice s cvetličnimi šopki raznovrstnih barv, razne cvetlične grme, na katerih je bilo videti na pol pa tudi popolnoma razeveteno cvetje; da, tudi podobe celih okolic, na katerih so bili zeleni gozdi, skalovje, slapi in druge jednake naravne krasote.

Okoli podobe pa se je ovijala vinska trta z rumeno zelenim in zagorelo višnjevim grozdem ali pa jo je kinčala kaka druga olepšava. Tekom časa je prav lepo oskrbela Milica jedno celo dvorano v gradu z jednako vezenino. Mizni prt, prevleka sto-

lov in naslonjač in preproga po tleh je bila tako vezana. Kedor koli je stopil v sobo, čudil se je lepoti živih barev in krasnim podobam.

Ker pa je bila prav za prav vsa lepo barvana volna, katero je Milica za jednaka dela rabila, od onega usodepolnega jagnjeta, naslikal je Dragotin, sedaj vže Podgorski grajščak, lepo, veliko podobo, predstavljajočo oni nepozabljivi mu trenutek, ko je po jagnjetu našel zopet svojo mater in sestro. Čisto spredaj na klopi pod lipami je narisal mater s tovarišico Rozalijo.

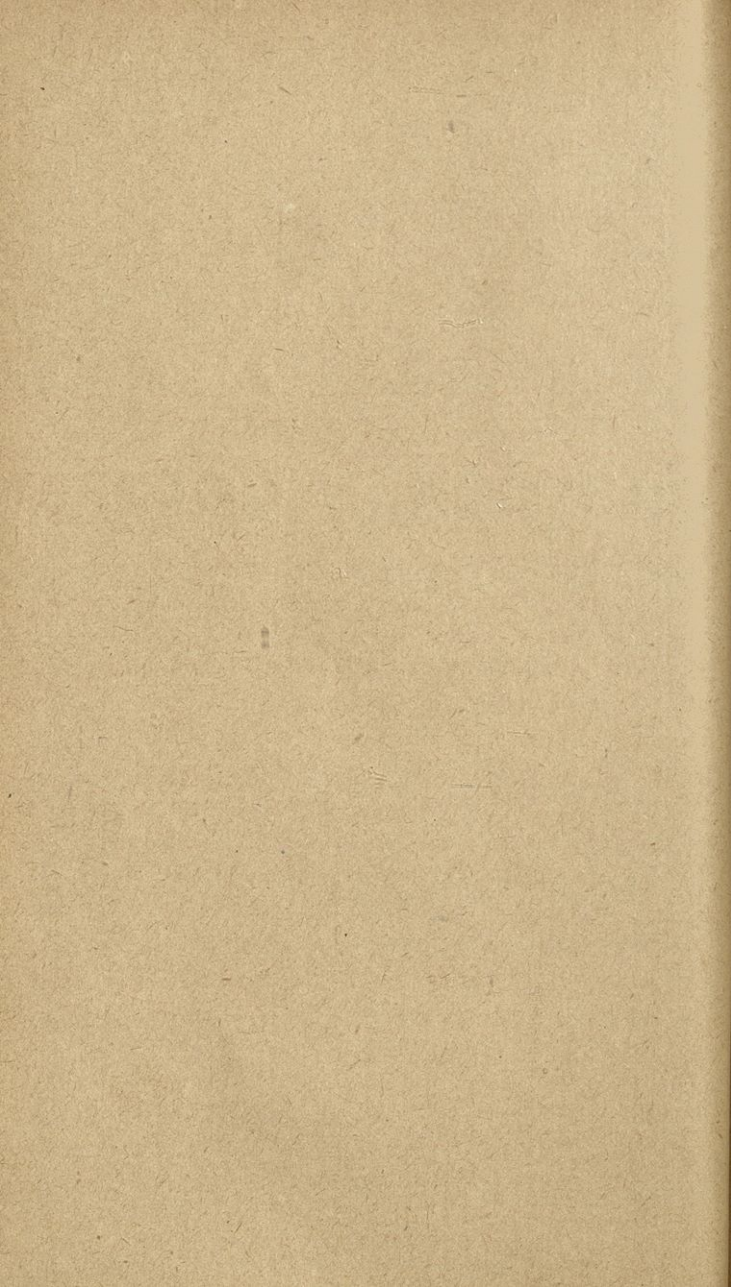
Dalje v gozdu je bilo videti Milico, Anico in njega samega, v sredi med njimi pa je stalo jagnje. V jednej roki je držal prstan, s kazalcem druge roke pa je kazal na zlate črke, ki so bile razločno videti na rudečem zavrtniku. Milica je kazala z raztegnjeno roko proti kraju, kjer je sedela njena mati, kakor bi hotela reči: „Tam-le je!“ Dragotin je naslikal podobo v prav živih barvah; tudi posamezne osebe je bilo razločno na sliki spoznati. Nepopisljivo lep vtis so delale osebe z jagnjetom, katere je obsevalo zahajajoče solnce mej temno senco košatega gojzda. Obesil je sliko v zlatem okviru v ono sobo. Pod sliko pa je zapisal z zlatimi črkami besede: „Pod božjim vodstvom“.

Starček z gore.

Poslovenil

P. Florentin Hrovat.

I.

Pobožni oče Martin.

Pred več kot pet sto leti je živel star pobožen mož v jako prijetnem in lepem kraju na Tirolskem, mej visokim skalovjem v skalnati votlini. Vse po okolici ga je ljubilo in spoštovalo kot dobrega očeta in pomočnika v potrebi. Njegovo plešasto glavo je obdajal le še zadaj venec snežnobelih las. Prijazno obličje je kazalo ljudem le ljubezen in mir. Njegova častitljiva postava je pridobila z neko čudno močjo srca vseh, ki so ga poznali. Pomagal je z dobrim svetom ali v dejanji vsem, ki so potrebovali pomoči. Prijazno je svaril one, ki so zgrešili pravo pot. Na svojem malem vrtu, ki je obdajal njegovo bivališče, prideloval si je pičlega živeža, ki ga je potreboval. Bil je vedno veselega in zadovoljnega srca ter najlepši zgled krepostnega kristijana, ki vže na zemlji nosi raj v svojem sreči.

Ni čuda, da si je mož pridobil neomejeno zaupanje vseh, mej katerimi je bival. In istinito, bivalci po okolici so ga spoštovali kot svetnika; najbolj pa so ga še ljubili otroci.

Kako so bili otroci veseli, kedar je prišel starček; to je bilo živo in veselo mej mladino! Vsak se je podvizal, da prvi poljubi roko starčku z gore, — tako so ga zvali. Oj kako veselo ga je spremila tropa otrôk do bivališča svojih staršev. Tudi ti so pozabili na svoje križe in težave, da se radujejo lepih nauk, s katerimi jih je umel osrečiti starček.

Ob lepih nedeljah popoldne je zahajala vaška mladina tudi k njemu na goro. Tu ji je pripovedoval prijazni starček veliko lepega o vsemogočnosti, modrosti in ljubezni nebeškega Očeta. Pokazal ji je, kako očetovsko skrbi za vse stvari. On daje, da solnce sije, da dež in rosa napajata našo zemljo, da tako rodi potrebnega živeža. Ljubi Bog preživi tudi ptice pod nebom, oblači krasno pisane cvetice po polji in jim daje zdravilnih moči, s katerimi zadobi človek in žival v boleznih pomoči.

Tako so postali ondi otroci vsi drugačni. Njih srce je gorelo za dobrega nebeškega Očeta, katerega so iz vsega srca ljubili in želeli, da ga nikdar ne razžalijo. Nek mladeniški ogenj je prešinil veli obraz starčkov, videti okoli sebe navdušeno mladino, ko je klečé hvalila stvarnika, ki je vse tako modro naredil. Čestokrat so se teh shodov vdeleževali tudi starši; v očeh vseh so se svetile solze veselja in ginjenja.

Neko nedeljo popoldne je bilo, ko se nek mal deček rine bliže starčka in veselo zakliče: „O pogledjte vendar, oče Martin, kako lepega ptiča imam tukaj-le notri! O še mnogo lepši je, kakor so oni, ki pri nas doma po cveticah letajo! Kako

lepo se mu lesketajo krila! Ali veste, kako je prišel noter? Oče so orali njivo ob bregu; jaz pa sem tekal po brazdi za njimi, pobiral kamenje in igraje se prav skrbno iskal okoli sebe. In glejte, našel sem podolgovato rujavo reč; pač tako dolgo in debelo kakor je tale moj prst; pa imela je mnogo še veliko lepših obročkov, kakor jih oče vrezujejo v držala za nože. Prav všeč mi je bila čudna stvar. Veselo jo vzamem sè seboj domu in skrijem tukaj-le noter; zapazil sem namreč, da miga sè svojimi obročki ter se je bal. Dolgo se nisem več zmenil za to čudno stvar; danes pa sem našel lepega metulja; rujava stvar pa je bila raztrgana. Le pogledjte, kako fertoli semtertja in hoče ven!“

Starček se nasmeja; otroci pa se gnetijo okoli, hoteč videti lepega ptiča ter zvedeti, kako je prišel noter. Nekedo ga je moral vendar le noter zapreti. Dobri starček reče otrokom, naj bodo lepo mirni in tihi. Potem pa jim prične tako-le pripovedovati: „Tu imate, ljubi otroci, nov dokaz vsemogočnosti, ljubezni in modrosti dobrega nebeškega Očeta. Ta belinec, ki ga vsi občudujete, bil je zaprt v rjavem mešičku, katerega si našel na polji. Vsi belinci, katere vidite okoli frfoleti, bili so zaprti v jednacijah neznatnih mešičkih; prilezli so pa iz njih, kakor pišče iz jajca. Le pogledjte, kako lep je sedaj, in kako neznaten je bil popreje. Ali mnogo časa je preteklo, da zamore sedaj sè svojimi krili okoli letati.

Začetkoma je bil ta belin — kakor sploh vsi metulji — drobno jajčice, kakor proseno zrno. Iz tega je prilezel črv, ki ga imenujemo gosenco.

Ta hitro raste. Nevkretno se plazi s kratkimi in mnogimi nogami po rastlinah in drevji. Gosenica je neizrečeno požrešna; da, jeden dan požre več, nego tehta. Ko pa se je nažrla in dorasla, prične se pripravljati za novo spremenjenje. V ta namen ne žre več, zleze v kak kotiček ali pa v zemljo ter leži mirno. Sedaj izgubi noge, gobec in oči; koža ji postane debela in trda. Gosenica ne zamore več okoli laziti, žreti in gledati. Imenujemo jo v takem stanu bubo; in takova buba belina je bila ona stvar, katero je našel mali Jožek na njivi svojega očeta. Dolgo počiva tako; slednjič razpoči mešiček in iz njega prileze krasen metulj, ki ferfota sè svojimi lepimi krili semtertja. Nekateri letajo samo po noči, po dnevi pa spé, takove vrste je tudi ta, ki ga imate pred seboj; zategadel ga še niste nikoli videli; po dnevi je spal skrit.

Prečuden je Večni v vseh svojih delih! Vže sem vam omenil, da so vsi metulji, kolikor časa okoli lazijo kot gosenice, neizrečeno požrešni; da, še več požro nego tehtajo. Ako bi vaši voli in krave potrebovali jeden dan toliko klaje, kolikor tehtajo, kedo bi jih zamogel rediti? Kako veličastnega in dobrotljivega se kaže Bog do male gosenice! Vsakej je odločil drugo zelišče v hrano, in raje pogine lakote, nego da bi se dotaknila družega zelišča. Dobri Bog vam je dal o tem metulji tudi lepo predpodobo vašega lastnega izpremenjenja po smrti. Odločil je vaši duši to trohljivo, raznim slabostim podvrženo telo v bivališče za poskušnjo, da bi pobožno živeli in njegovo sveto

voljo izpolnovali. Kakor je ta metulj lep in krasen prilezel iz mešička, tako bodele tudi vi po smrti še veliko lepši in častitljivi vstali iz vaših umrjočih teles. Vživali bodele tam gori v nebesih — vsi izpremenjeni — neizrekljivo veselje. O njem nam sam Jezus Kristus veli: „Kar nobeno oko ni videlo, nobeno uho ni slišalo, to je pripravil Bog onim, ki ga ljubijo“.

Ljudje so tega čudnega moža zvali sploh le „oče Martin“. Nihče pa ni znal, kedo bi prav za prav bil in od kod je prišel. Po njegovih bogatih darilih in izkušeniosti so po pravici sklepali, da mora biti plemenitega stanu in da je obhodil vže mnogo sveta. Ostala jim je pa vedno uganka, kaj bi ga bilo pripeljalo iz šumečega sveta v to tiho puščavo. Sam ni do sih dob črhnil o tem niti besedice. Nihče pa se ga ni upal prašati kaj o tem. Ko je nekđaj žugala živinska kuga revnim prebivalcem pobrati njih imetje, našel ga je nek pastir mej tem skalovjem. Potoži mu svojo bedo. S svojo vednostjo v zdravilstvu je umel starček odvrti protečo nevarnost; prebivalci niso imeli mnogo kvara zaradi kuge. Onim, katerim je bolezen pobrala živino, dal je denarja, da so si zamogli kupiti drugo. Revnim prebivalcem teh krajev je pomagal v marsikateri stiski ter si postavil s tem v njih sreih hvaležen večni spomin.

II.

Ne zanašajte se na časno imetje. Jeden trenutek ga vzame.

Bilo je jasnega zimskega dne. Starček je ravno zapustil prebivalce te male vasice ter korakal proti svojemu gorskemu bivališču. S solzami v očeh so zrli za njim, da se jim slednjič izgubi iz pred oči med gorami, ki so še lesketale od zahajajočega solnea v svoji beli odeji. Danes jim je govoril posebno živo in ginljivo; posebno ljubeznivo pa se je poslovil od otrok.

„Slišali ste“, rekel jim je, „veliko lepega o vašem Izveličarji; slišali ste, da je iz ljubezni do ljudi, ki so mu bili tako nehvaležni, postal človek, majhno dete, — če tudi mu je bilo vse pokorno, kar je v nebesih in na zemlji. Trpel je mraz, lakoto in žejo, kakoršne vi ne morete pretrpeti; živel je v velikej revščini ter bil pokoren svojim staršem; rasel pa je od dne do dne v modrosti in pobožnosti. Da si sta nebo in zemlja njegova, ni imel toliko svojega, kamor bi bil položil svojo glavo. Trudil se je, da pripelje ljudi zopet na pravo pot k katero so zgrešili, — da bi jih zamogel kedaj v nebesih z večnim veseljem poplačati; da je tretji dan po svojem trpljenji častitljivo vstal od mrtvih iz groba, v katerega so ga položili. Čez štirideset dni pa je šel s svojo lastno močjo v nebesa k svojemu in našemu ljubemu očetu, da pripravi ondi bivališče onim, ki ga ljubijo. Glejte, ljubi otroci,

naš nebeški Izveličar biva še vedno mej nami. Sliši, vidi in vé vse, kar mi mislimo, govorimo in delamo. Prijazno in ljubko se nam smehlja in nas blagoslavlja, kedar delamo dobro; žalosti pa se in nas kaznuje, kedar delamo hudo, in smo mu nepokorni. Molite vsak dan, moji ljubi otroci, ter prosite nebeškega Očeta, naj vam dá moč in milost, da ostanete vedno dobri in blagi. Prizadevajte si, da nikdar ne žalite svojega dobrega nebeškega očeta z grehom. Iz ljubezni do vas je poslal svojega sina na svet, da je umrl na križi strašne smrti ter nas rešil večnega pogubljenja. Če bodeate tako živeli, videli se bomo zopet jedenkrat v svetih nebesih ter se na vse veke veselili našega plačila v nebesih za pobožno krepostno življenje na tem svetu“.

Tako je govoril pobožni starček; stisne še jedenkrat vsem za slovo roko ter odide.

Premišljeva je ta lepi nauk, podali so se ljudje k počitku. Vže naprej so se veselili dneva, ob katerem jih bode častitljiv mož zopet obiskal ter jim povedal zopet kaj lepega. Oj, dobri prebivalci pač niso slutili nesreče, ki bode zadela okolico.

Bilo je ravno proti polnoči, strašno grmenje jih zbudi iz spanja. Tihoto temne noči je motil strašen vihar, katerega je spremljeval šum in bobnenje, kakor po leti ob hudi uri, ko se čuje grom iz daljave.

„Oj, za božjo voljo! Kaj je to!“ vpijejo prestrašeni prebivalci, hite iz postelj ter zró v temno noč. Hudi piš, ki jim je medel sneg v obraz, zapodi jih v hiše nazaj. Težko so pričakovali

jutra. Pričeli so tudi laže dihati, ko proti jutru poneha veter ter je bilo po okolici čuti vse mirno in tiho.

Ali katero pero je v stanu opisati žalost in stok nesrečnih ljudi v jutru! Videli so, da je dolina zajezena sè sneženim plazom. Mali potok, ki je tako mirno šumljal po dolini, vijoč se sedaj na to sedaj na ono stran, je naraščal v veliko reko, ki je preplavljala dolino. Sneženi plaz je mirnemu potoku zaprl odtok. Narasla voda je vže dosegla hiše. Vse je jokalo in vpilo. Matere so si prizadevale rešiti, kar jim je najljubše na svetu, — svoje otroke. Hiteli so ž njimi na bližnje hribovje. Videl si pa tudi vrlega sina, ki je nesel na hrbtu svojega starega očeta iz naraščajočih valov; tu je zdihovala deklica v vodi ter klicala na pomoč. Bila je splošna stiska in zmešnjava. Vse je bežalo ter se skušalo rešiti!

V tej stiski so se spomnili tudi starega Martina, njih največjega dobrotnika, na planini. Oj, kraj njegovega bivališča je pokrival sneženi plaz. Prebivalci so izkušali priti do njegovega bivališča; pa ves trud in znoj je bil zaman. Klicali so ga po imenu, pa le jek jim je odgovarjal na njih klic.

Potrtega srca pridejo odposlani nazaj s to žalostno vestjo. Oni, ki so se pripravljali, da odkopljejo svojega dobrotnika, pobesijo žalostno svoje roke, ki so bile za težavno delo vže pripravljene. Z gotovo smrtjo starčka pa jim je izginilo tudi vse upanje v tej bedi. Potrebovali bi najbolj njegovega sveta in pomoči. S tem je prikipela njih beda do vrhunca.

Gotovo ste že slišali v šoli, ljubi otroci, da je Tirolska kronovina v našem cesarstvu najbolj gorata dežela. Vrhunci gora so tako visoki, da segajo skoraj do oblakov. Tudi so po leti in po zimi pokriti z večnim snegom in ledom. Če potuješ preko teh dežel, ne zamore se tvoje oko napasti te naravne krasote. Čaroben je pogled na te sè snegom in ledom pokrite gore zjutraj ali pa zvečer, ko jih obseva solnce. Zdi se ti, da so iz samih zvezdic in dražih kamenov. Tako lepo se ti lesketajo v oko!

Vse te težko pristopne ledenike obiskujejo potovalci, ki imajo največjo radost nad tem. Ali poti so jako strme, ozke in nevarne. Tudi je treba iti preko prepadov, da se ti lahko zvrta v glavi. Kaj lahko se potniku izpoddrsne, da telebi v prepad, kjer najde svoj grob. Po teh gorah, katere zovemo sploh „planine“ (alpe) raste jako tečna paša za živino; pa tudi mnogo, mnogo zdravilnih rastlin. Zato gonijo po teh krajih poleti živino na planino. Živina si išče tu mej skalovjem hrane, ki je tu jako tečna. Zato pa daje veliko boljše mleko, ko po dolinah. Proti večeru se zbere živina na klic svojega pastirja k planinski koči. Ko pa proti jeseni po planinah postane mrzlo, poda se planšar s svojo čedo zopet v vas. Zgodnji sneg pokrije zopet planine.

Čestokrat pa se pripeti po teh sè snegom pokritih gorah, da kak ptič ali veter na vrhunci kake gore ali skale sproži majhen kamenček ali kepo snega. Ta se prične po snegu valiti. Kmalu postane velika kepa, ki vedno bolj in bolj

narašča, da slednjič izkorenini cele gozde, vali jih sè seboj proti dolini ter pokrije in opustoši sè strašnim ropotom in gromom najlepša sela in mesta po dolini. Mesto teh vidiš sedaj le goro snega in ledu! To imenujemo lavino ali snežen plaz. Tak snežen plaz je prihrumel tudi v našo dolinico ter jo opustošil.

Glejte, znabiti je bila nedolžna ptica, ki je dala povod tej strašnej nesreči. V jednom trenutku je plaz pokončal vse, kar so si marljive roke leta in leta postavile in prislužile. Mnogo teh dobrih ljudi je našlo nepričakovano, nenadno smrt, drugim je pa vzel vse imetje ter jih postavil na be-raško palico. Taka je z imetjem tega sveta! Jeden trenutek nam lahko vse vzame. Ni naše; z božjo previdnostjo mora tje, od koder je, — v zemljo, ki ga nam je dala. Nikar toraj ne navezujmo svojega srca preveč na minljivo bogastvo in imetje, ki ga nam lahko pokonča nezgoda vsak trenutek. Prizadevajmo pa si marljivo, da si nabiramo zakladov, ki imajo večno vrednost, katerih nam ne more vkrasti tat niti povodenj pokončati. Taki zakladi so: vednost, modrost in krepost duše. Če imamo te dušne zaklade, srečni smo, če tudi nam kaka časna nezgoda pobere vse naše imetje. —

III.

**Kjer je največja sila, — je božja
roka mila.**

Nobeno pero ne zamore opisati kvare in bede, ki jo je vzročil sneženi plaz po tej do sih dob srečni dolinici. Bila je spremenjena v veliko jezero, iz katerega so molele le strehe hiš. Po gladini jezera pa so plavala izkoreninjena drevesa, razno orodje in mrtve živali. Mej tem je bilo videti tudi kak čolnič z ljudmi; skušali so rešiti še kak ostanek njih razdejane sreče. Po višavah pa so tavale matere zdihovaje in tarnaje sè svojimi otroci v naročji. Otroci so stegali nežne ročice proti materam ter jih prosili: „Oj, mati, kako smo lačni, dajte nam kruha!“ Sè solznimi očmi so se matere ozirale proti nebu, kajti niso imele niti skorjice kruha, da bi ga dale svojim lačnim otrokom.

Na večer se zberó prebivalci sè svojimi malenkostmi, katere so rešili, na neki visočini okoli ognja, ki so ga zakurili. Težkega in tužnega srca so pričakovali prihodnjega dne, da primejo za potno palico in se razkrope križem sveta za kruhom. Oj, kako težko je pač bilo dobrim ljudem pri srci, ker so nenadoma izgubili vse, kar so si leta in leta s potnim obrazom in žuljevimi rokami pridobili! Le živa vera na ljubega nebeškega Očeta in trdno prepričanje, da bode tudi to njih bedo obrnil na dobro, dajala jim je srčnost, da so voljno prenašali bedo. Sveta vera je vlivala tolažbo v njih žalostno srce. Vsi vdani v voljo božjo se se ozrli

še jedenkrat na svoje imetje, ki je bilo pokopano v valovih naraslega potoka. Tudi so se še spomnili z žalostjo svojega dobrotnika, starega očeta Martina, ki je izvestno našel svoj grob pod sneženim in ledenim hribom. Preden so se razšli, sklenili so, da se prihodnje poletje zopet zberó tukaj in si pričnó postaviti svoja bivališča. Potem se razidejo po obljudenih selih in sosednjih deželah ter prosijo podpore milosrčne ljudi. Tudi so si iskali službe pri vitezi in posestnikih.

V teh časih je bilo, ljubi otroci, po naši lepi domovini Avstriji, še jako žalostno, pusto in divje. Ni bilo še gosposke, pri kateri bi bil zamogel razžaljeni iskati zadoščenja in pomoči. Gospodovala je za te dobe le sirova sila in moč. Kedor je bil močnejši in mogočnejši, vzel je slabjšemu vse, kar mu je le zamogel vzeti. Take krivice in sirovosti so počenjali tako zvani roparski vitezi. Viteze so zvali one ljudi, ki so bili zaradi lastnih ali pa njih pradedov zaslug odlikovani iz mej družih. Pozabivši svoj blagi namen, da bi varovali slabe in sirote, stavili so ti trdne gradove po vrhuncih gora ter napadali in ropali svoje sosedes in druge ljudi. Razvaline taci gradov vidite še dandanes po naši domovini. Večinoma so bili ti plemiči vojaki, poveljniki peščici najemnikov. Te plemiče so zvali viteze, — čast, katero je podelil deželni knez le krepostnim, pobožnim plemičem. Morali so pa biti nekaj časa pri kakem vitezu v službi; potem še le so dosegli vitežtvo. Bili so zvesti, pošteni in krepostni, vendar pa nevedni. — Le malo jih je umelo čitati, še manj pa podpisati

svoje ime. Le sè srčnostjo in močjo se je zamogel odlikovati vitez za one dobe. Smodnika še niso imeli. Njih navadno orožje je bil meč in sulica. Obleka iz jekla — oklep, — jih je varovala v boji ran.

Naši ubogi ljudje niso bivali blizo kakega viteza. Živelii so več let popolnoma ločeni od sveta v samotni dolinici. Omenjena nezgoda jih je prognala med svet. Nikamor se niso imeli v sili zateči. Ondi pa, kjer so menili dobiti v svoji bedi podpore, zapodili so jih čestokrat z grdimi besedami.

Ne bodite toraj trdosrčni do ubozega bližnjega in sobrata; če mu ne zamorete pomagati, skažite mu vsaj solzo usmiljenja in sočutja. Revež čuti vse bede tega življenja dvojno. Ob dnevu plačila vam bode povrnil tudi najmanjše delo, ki ste ga revnemu storili, oni, ki pretehta vsa vaša dejanja. Zahvalite se Bogu, da živite v dôbi, v kateri vam ljubezen in modrost cesarjeva preskrbi v vsem pravico in pomoč, kjer koli jo potrebujete. Ubogajte pa tudi radi vaše predpostavljene, ki skrbe za vaš časni in večni blagor. Potem bodete dopadli ljubemu Bogu, ki vas bode blagoslovil v vsem vašem življenji.

Vže je zginil led in sneg; zvončki in druge pomladanske cvetice so lepšale zelene travnike in livade. Škrjanci so veselo žvrgoleli v zraku ter oznanjevali ljubo pomlad in hvalili svojega Stvarnika. Vsa narava se je veselila novega življenja. Le naši nesrečni ljudje so žalostno korakali proti svoji domovini. Po svetu so morali pretrpeti brez mere nadlog in težav. Vendar si niso toliko pri-

hranili, da bi imeli upanje povzdigniti se k poprejšnjemu blagostanju. Otožnega srca in misli, kaj bode v bodočnosti, zbrali so se na dogovorjenem kraji. Pogled na njih domačo dolinico jim je na novo zbudil spomin na njih nezgodo in trpljenje. Le brezskrbni otroci so veselo pozdravljali jeden drugega in hiteli veselo naprej pred žalostnimi starši. Sedaj jim pride nasproti zvesti „sultan“, laja veselja videti svoje stare znance in se dobrika sedaj jednemu, sedaj drugemu. Zapazivši zvesto žival, pozabijo za nekaj trenutkov svojo žalostno osodo, ter stopâjo veselejšega srca po poti, ki je držala v dolinico. Ali kako vsi osupnejo, ko zagledajo mesto podrlih hiš, lepo vas z novimi hišicami. Sredi vasi pa je proti nebu molil zvonik majhne cerkvice. Menili so vže, da so se mej tem v prijazni dolinici naselili drugi prebivalci ter jim vzeli še to, kar jim je pustil sneženi plaz; kar tresli so se strahu. Naglo pa zgine nesrečnim ljudem ves strah, ko jim pride iz vasi nasproti star mož. Prijazno jih pozdravi ter nagovori tako:

„Kaj se obotavljate iti v vas, da zopet sprejmete v last vaše imetje, katero vam je pripravil mej vašo nenavzočnostjo dobri oče Martin z gore. Vže na vaših obrazih vidim, da nič kaj ne vrjamate mojim besedam. Pa idite in prepričajte se sami o resnici tega. Sleherni bode našel zopet svoje imetje v obilnejši meri. Sredi vasi pa imate tudi vrh tega še lepo cerkvico. V njej zamorete sleherni dan častiti in hvaliti svojega Stvarnika ter ga prositi, naj ohrani vašo srca čista in krepostna. Tudi ga prosite, naj vas v bodoče varuje večje nesreče.

Oče Martin pozdravlja vse prav prisrčno ter želi, da bi prav srečno in zadovoljno živeli v novih bivališčih ter kmalu dospeli do prejšnega blagostanja.

Tudi vam poroča, da je v duhu vedno mej vami, če tudi ga je božja previdnost poklicala iz mej vaše srede zaradi nekih gotovih opravil. Hoče se veseliti vaše sreče ter vas podpirati, kedar koli boste potrebovali njegove pomoči“.

Tisoč in tisoč zgledov nam kaže, ljubi otroci, da nič tako zelo ne vpliva na človeka, kakor nepričakovan strah ali nepričakovano veselje. Često-krat se je vže pripetilo, da so ljudje umrli radi strahu ali veselja, ki se ga niso nadejali. Postavite si prav živo pred oči naše nesrečne ljudi! Živel so srečno in zadovoljno, jedna noč jim je pokončala nenadoma vse; postali so na jedenkrat največji reveži, ter v tej bedi dolgo živeli. Prišedši v svojo domovino, menili so, da so jim vzeli tudi še slednje imetje. Na jedenkrat pa se spremeni njih beda v največo srečo in veselje. Če to dobro premislite, zamorete si nekoliko misliti, kako jim je bilo pri srci, ko so čuli to veselo vest.

Nekateri so kakor okameneli zrlí proti vasi; drugi so veselja skakali in se smejali kakor bi bili ob um; drugi zopet so popadali na zemljo ter jokali veselja. Z jedno besedo, zdelo se ti je, da so vsi izgubili pamet in postali blazni.

Ko so se nekoliko pomirili in jeli zavedati, obstopili so veselo moža ter ga spremili z veseljem v svojo vas. Tu je odkazal slehernemu svojo hišico. Dolgo se niso zamogli zavedati, so li vse to sanje, ali pa gola resnica. Vsak je hitel gledat po svoji

hiši, in glej! — našli so vse, živino in razno orodje v tako lepem stanu, da si bolje niso zamogli želeti. Sedaj se zopet spomnijo svojega starega očeta Martina, pa tudi o starem možu, ki jim je prinesel veselo vest, in na katerega so v veselji pozabili, ni bilo ni duha ni sluha več.

Zbrali so se v cerkvi ter se zahvalili dobremu Bogu za njegovo očetovsko dobrotljivost, katero je tako lepo razodel nad njimi. Le o osodi svojega dobrotljivega očeta z gore niso nič vedeli in znali. Saj je dobrega starčka plaz podsul, in vendar še mej njimi živi in dela. Vsaj to kaže njih nepričakovana sreča.

IV.

Kedo je bil starček z gore?

Jedinost, sreča in mir so kraljevali zopet med prebivalci prijazne dolinice. Veselo in pridno so opravljali svoja dela. Le nekaj jim je manjkalo. Dobrega očeta Martina ni bilo mej njimi. Njih popolno veselje in zadovoljnost je kalila misel: „Oj, kje je pač naš dobri oče Martin?“

Največe veselje so imeli še nad lepo cerkvico. Popred niso imeli cerkvice v vasi; morali so daleč iti, da so prišli do najbližje. Sedaj so uživali to dobroto v svoji vasi; kajti duhoven iz bližnjega kraja je imel vsakih osem dni službo božjo v tej

cerkvi. Vsi so vedeli, da jim je vse to preskrbel dobri starček z goře. Kje pa sedaj biva, zakaj ni več mej njimi? — to je bila vsem uganka, katere si niso zamogli razjasniti.

Na sv. večer zapazijo nekateri, da je cerkvena nenavadno razsvitljena. Nekov strah jih spreleti. Slednjič imajo vendar toliko poguma, da gredo gledat, kaj je vzrok tej nenavadni prikazni. Strahoma in tiho odpro vrata. Pa strah in veselje prešine vse, ko zapazijo pri oltarju klečati in moliti svojega starčka očeta Martina. Obdajala ga je neka čarobna svetloba, ki je vedno bolj obledevala in na posled čisto zginila. Na jedenkrat so v gosti temi. Iz strahu zgrabi jeden družega in vsi zbežé.

Od tega trenutka so imeli vsi starčka za neko višje bitje iz onega sveta. Izgubili so vse upanje, da bi ga še kedaj na zemlji videli.

Poprejšnje blagostanje se je med naše prebivalce v tihi dolini zopet vrnilo. Listje je vže jelo padati z drevja. Kar prihiti nekega dne nek kmet s polja domu ter pripoveduje, da se bliža vasi tolpa v jeklo oblečenih jezdecev. Ravno so jo zavili po ovinku, ki pelje v vas. Strahoma pričakujejo vaščanje, kaj bode iz tega. Ni jih še popolnoma zapustila prva osupnost, že pridirja v vas lepo napravljen jezdec, ter jim naznani, da bi njegov gospod rad govoril nekaj besed s prebivalci vasi. Prosi toraj vse, naj se zbero na onem kraju, kjer jim je oče Martin tolikokrat dajal lepe nauke in dobre svete; zato so zvali ta kraj tudi trg očeta Martina. Preden so zamogli kaj odgovoriti, bil je jezdec že daleč iz vasi.

Ljudje, katere je nezgoda in žalostna osoda storila nekako nezaupljive, niso se nadejali nič dobrega. Hudo jim je bilo srce, ko so se bližali določenemu prostoru. Tu so jih čakali vže jezdec. Njih lepa jeklena oprava se lesketa v solnčnih žarkih, kakor bi bila iz samega srebra in zlata. Veličasten je bil pogled na nje mej črno oblečenimi vaščani. Strmé so stali, ter se tresli strahu, pričakovaje, kaj bode sedaj. Največji in najlepši vitez je mej tem že skočil raz penečega se konja. Le mislite si iznenadenje zbrane množice, ko vzame vitez z glave svoje lepo zlato čelado, ki mu je do sedaj zakrivala obraz, — ko spoznajo, da je tuj vitez njih ljubljeni oče Martin. Kakor bi svojim lastnim očem ne vřjeli, stoje in srpo gledajo starčka; kajti menili so, da imajo pred seboj prikazen. Polni spoštovanja popadejo na svoja kolena. Pa ljubeznjivi starček jih kmalu prepriča o njih zmoti.

„Nikar se me ne bojte“, nagovori jih z ljubeznjivim, znanim jim glasom. „Še sem človek, kakor takrat ko sem bival med vami. Le obleko in opravo imam drugo. Prišel sem le, da bi vas videl še jedenkrat, preden umrjem, in da bi se veselil z vami vred, če vas najdem srečne. Božja roka, ki čuje nad menoj, pripeljala me je bila po čudnih potih med vas; ravno tako čudovito me je vam zopet vzela, da je marsikako moje dejanje za vas nerazvozljiva zagonetka. Da vam to razvozlam in vas pomirim, prišel sem zopet k vam. Pa kje so vaši otroci, moji ljubljenci.

Hitro so šli po otroke, ki so radovedno gledali iz-za hiš in plotov. Oj, kako so bili veseli,

ko so slišali, da je njih ljubi oče z gore zopet tukaj! Vsi hite veselo na oni kraj. Na jedenkrat pa obmolkne veseli krik otrok, ko zapazijo mesto svojega ljubega starčka, moža v svitli obleki, — le glava mu je bila še podobna. Boje se, hočejo zbežati. Oče Martin pa jim prijazno reče: „Ali me več ne poznate, ljubi otroci? Me li več nimate radi?“

Slednjič postanejo otroci bolj zaupljivi in se zbero v krogu okoli starčka, ki je bil vkljub svoji železni opravi še ostal stari prijazni oče Martin. Tudi staršem se je povrnila prejšna ljubeznjivost in odkritosrčnost do očeta Martina. Čutil se je kaj srečnega v tej družini; stopili so mu v spomin dnevi, katere je prav srečno preživel mej temi dobrimi ljudmi. Zato reče nekako otožno: „Oj, ko sem bival med vami, bil sem pač veliko srečnejši, nego sem sedaj!“

„Seveda se vam to čudno in nevrjetno zdi; pa vendar je tako. Izvestno ste že čestokrat zavidali kakemu mogočnemu in imovitemu možu, ter si želeli, da bi bili na njegovem mestu! Ali vrjemite mi, denar in imetje še ne stori človeka srečnega in zadovoljnega. V marsikateri palači bivajo prepir, nezadovoljnost, zavid, sovraštvo in trpljenje, o katerih se vam v vaših kočah niti ne sanja. Marsikateri bogatin radi teh vzrokov ne more spati po noči na mehki postelji. Tudi najboljša jed mu ne diši. Vi pa po svojem delu sladko počivate na trdi postelji; ste zdravi in zadovoljni, če imate vsakdanjega potrebnega kruha, da ne trpite gladu. Zadovoljni in srečni ste, kar je bogatin le redkokrat.“

„Vnanji blišč in imetje si ljudje žele večinoma le radi tega, da bi zamogli brez dela in truda zložno živeti. Radi tega pa človek ni na svetu; za to bi ne potreboval neumrjoče duše; jesti, piti in spati zamore tudi neumna živina. Namen človeka na svetu je drug — veliko imenitnejši. Vse svoje moči mora v kratkem svojem življenji obračati na to, da vedno bolj spoznava in ljubi svojega stvarnika, ter postaja tako vedno bolj kreposten in moder. Vse svoje moči naj rabi v to, da oblaži svoje srce. V ta namen mora skupno z vsemi ljudmi delati. Le nedolžno in krepostno srce vas zamore istinito osrečiti, da bodo dnevi vašega življenja tekli v krogu blazih ljudi v veselji in zadovoljnosti“. —

„Kako pa ste se vi vedeli v tem času, kar vas nisem videl? Ste li postali pobožnejši, krepostnejši in pridnejši? Ste se li spominjali mene?“ reče po kratkem oddihljeji otrokom ter se obrne proti njim. —

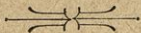
Otroci se gnjetejo okoli ljubljene starčka ter v jedni sapi odgovore: „Oj, ljubi oče, vsak dan smo molili v vaši cerkvi k ljubemu Bogu ter ga prosili, naj bi se vam dobro godilo in vas kmalu pripeljal k nam nazaj. Neizrečeno smo veseli, ker ste zopet prišli k nam. Kaj ne, sedaj nas ne bode več zapustili?“

Tudi stariši so pristopili ter si prizadevali, da pokažejo hvaležnost svojemu dobrotniku ter ga pregovore, da odsihdob zopet ostane pri njih.

Oče Martin pa jim odgovori tako:

„Ljubi moji, le potolažite se. Hočem Vam povedati najznamenitejše črtice iz svojega življenja. Potem bode poznali sami, kaj mi je storiti. Tudi

vam, dragi tovariši, — reče svojim spremljevalcem, — bode marsikaj bolj jasno, kar je bilo do sedaj v vaših očeh temno. Prišel je čas, da zgine vsaka skrivnost in stopi gola resnica na dan. Prečudna in težavna so bila pota, po katerih me je vodil Bog v mojem življenji. Pa neomahljivo je bilo moje zaupanje v njegovo ljubezen; moje upanje trdno kakor skala. Skusil sem pa tudi čestokrat, da me varuje njegova mogočna roka. Ni me zapustila v potrebi in nevarnosti. Naj se toraj ozrem še jedenkrat na svoje preteklo življenje, da si pridobimo iz tega podúka in tolažbe za bodočnost.“

V.

Dobra vzgoja je najdražji dar nebes.

Zvečer so se zbrali zopet vsi prebivalci doline okoli starčka. Vse je bilo tiho in mirno; oči vseh so bile obrnene na starčka, ki je pričel pripovedati tako-le:

„Grof Hugo Ilmenski je bil najbogatejši in najpogumnejši vitez v vsej deželi, zraven pa neolikan in sirov ter neobčutljiv za nežna veselja ljudi. V družbi jednako sirovih tovarišev je našel največjo zabavo na lovu in pri pojedinah. Če tudi je bil vže v štiridesetem letu svoje dôbe, ni mu bilo mar, da bi si bil poiskal zveste tovarišice in gospodinje. To je bilo njegovim sebičnim sorodnikom jako po

godu, češ, tako bomo podedovali mi njegovo neizmerno imetje. Zato so ga po moči odvrčevali od ženitve.

Grof je slušal svèt sebičnih sorodnikov dotlej, da ga ni izmodrila neka izkušnja. Necega dne jo je popihal njegov oskrbnik z denarjem, gospodarstvo pa je pustil v največjem neredu. To je grofa neizrečeno peklo. Tudi grajski duhovnik, jako častitljiv mož, ki je videl slabo gospodarstvo in nered, jel mu je prigovarjati, kako dobro bi bilo za vse, da si poišče dobre soproge in gospodinje. S tem se povrneto sreča in mir v grad. Sedaj grof trdno sklene, da si poišče tovarišice in gospodinje. Kmalu je našel mej hčerami vitezov gospodično, ki se mu je zdela po njegovi volji in želji. Poprosi njene stariše, naj mu jo dajo za ženo. Seveda so iz srca radi privolili želji mogočnega in imovitega grofa Ilmenskega, ki je imel na izbiro nevest najplemenitejših staršev. Prav po knježevo se je praznovala poroka.

Berta Skalogorska, tako je bilo soprogi ime, slovela je po vsej okolici kot najlepša in najpobožnejša žena. Bila je v dvajsetem letu svoje dôbe, nedolžna in ljubeznjiva kakor angelj. Potrpežljivo je prenašala čemernosti in sitnosti svojega soproga, če tudi je vže večinoma opustil svoje sirovosti ter jo ljubil iz vsega srca. Čez leto dni dobi grof sinčka; sedaj je njegovo veselje prikipelo do vrhunca. Na botrino povabi vse viteze iz okolice. Pri sv. krstu so sinčku dali ime Adalbert. — Ta sinček — Adalbert — sem bil jaz! Odsihdob sem bil svojemu očetu največje veselje na svetu. Niso

se več toliko zmenili za lov in druge veselice. Njihovo veselje je bilo pri meni in materi. Tako so tekla mojim staršem leta kakor trenutki. Njih želje in upanje so bile v tem, da postanem vrl in hraber vitez.

S tem pa je mojim sorodnikom slana poparila vse upanje na bogato dedščino.. Ves njih srd in sovraštvo sta zadela sedaj mene in našega starega duhovna. Prisegli so, da se hočejo maščevati nad nama; čakali so le ugodne prilike, da izvrše svoj sklep. Ali modri starček je pregledal njih hinavska srca; za to je tem pazljivejše čul nad menoj in mojo srečo. Učil me je spoznavati ljubega Boga; tudi me je učil brati in pisati. Moj oče pa je obračal svoj čas deloma za lov, deloma v to, da me je učil raznih vitežkih vaj. Srčno ga je veselilo, videti me, kako se bojujem sè svojo leseno sabljo sè svojimi tovariši, katere sem navadno premagal. Tako sem doživel šesto poletje. Vse nade mojih staršev so se jele spolnovati nad menoj; bili so po vsem z menoj zadovoljni. Bil sem živ in pogumen, pa tudi poslušen, dober in kreposten; če tudi so si skrivaj prizadevali moji sovražniki zadušiti v mojem srci vsako kal dobrega in blagega. Jediná napaka mojega srca je bila neka ošabnost in prevzetnost, ki so mi jo oče vcepili v srce; vsled tega sem zaničeval nizke in reveže. Čestokrat si je prizadeval moj modri učenik, da bi zatrl to napako v mojem srci; moji sovražniki pa so jo hoteli porabiti, da bi me končali. Ali Vsegamogočni me je očetovsko varoval v sredi hudobnih in uničil vse njih zlobne naklepe!

Prizadevajte si vže sedaj, ljubi otroci, da postanete blagi in krepostni. Ubogajte radi svoje starše; le dobro nameravajo z vami, če tudi sedaj tega še ne izprevidite. Čisto, nedolžno srce je več vredno, nego vse bogastvo sveta. Če tega nimate, ste revni in nesrečni, ko bi bilo vaše imetje vredno tudi milijone. V vaših mladih letih je lahko vcepiti kal dobrega v srce; nemogoče vam pa bode to v starih letih. — Kratko je to življenje, kmalu umrje telo, naša duša pa živi večno na drugem svetu, ko se je ločila od tega telesa. Če je tukaj delala je dobro, kar le jedino nas zamore storiti istinito srečne, potem se bode v nebesih veselila svojih dobrih del in vživala veselje, ki je večno. Pa tudi muke bodo večno trpele, če ste na tem svetu hudobno živeli. Ko ste zapustili ta svet, ne zamorete se več vrniti, ne več popraviti, kar ste zamudili. V večnosti se zamore le krepostni in pobožni veseliti. Prav veli pesnik:

*„V življenji tvojem naj povsod
Pošteno bo srce!
Gospodovo ohrani pot
V zvestobi vadi se!*

*Potem boš skozi srečne dni
Veselo potoval,
In slednjič tudi brez skrbi
Se smrti boš udal.*

*In vse potem ti bo lahko,
Kar koli boš počel,
Če v žeji tudi pil vodó,
Boš zraven še zápel.*

*Hudobnež dela se boji,
Ker to mu je težko,
Krivice mnogo pa stori,
Kar tepe ga močno.*

*Ne sije lepa mu pomlad,
Mu polje ne rodi,
Bogastva res si le zaklad
Po krivem pridobi.*

*Za njega svet je poln strahu
Vsak vetrec ga opláši,
Še v grobu ni ga zanj mirú,
Ker vse za njim kriči.*

*Zatorej tvoje naj porsod
Pošteno bo srecé,
Gospodovo ohrani pot,
V zvestobi vadi se!“*

VI.

Lakomnost in zavid uničita srečo obitelji.

Veseli so sedeli moj oče v naslonjači; mati pa so predli. Razgovarjala sta se o moji bodočnosti ter si domišljevala najlepših nad in zidala zlate gradove v zraku. Rad sem poslušal očeta, ki so mi pripovedovali o slavnih činih mojega deda. Djal sem očetu: „Videli bode, ljubí oče, da bodem jaz ravno tako vrl in kreposten vitez, kakor je bil ded.“ Nenadoma stopi strežaj v sobo ter reče očetu:

„Milostljivi grof! oče Anzelm žele z vami govoriti“; tako je bilo namreč ime grajskemu duhovnu. „Na nagloma je gospodu prišlo slabo. O neki imenitni zadevi bi radi govorili z vami. Zatorej vas prosijo, da bi prišli za nekaj trenutkov k njim.“

Oče se podajo brzo k duhovnu; bil je jako slab in onemogel in ležal na postelji.

Ko zagleda očeta, začne tako govoriti:

„Prav da ste prišli, milostljivi grof! Vidite, jako slab sem. Ure mojega življenja so seštet, in kmalu bodem zapustil ta svet. Preden pa zatisnem svoje oči za zmiraj, rad bi vam razodel nekaj, kar zadeva mir in blagor vaše hiše. Dolga izkušnja in opazovanje ste me dovolj prepričali, da vaši sorodniki in prijatelji ne mislijo tako dobro in blago z vami in vašim sinkom, kakor se na videz hlinijo, in kakor vi menite. Komaj čakajo vaše smrti, da se polaste vašega imetja, po katerim se jim vže dolgo sline cede. Ne bil bi vam še omenil tega sumničenja niti z besedo! Ta nepričakovana bolezen, in da ne stopim s to skrivnostjo pred sodnika, razvozlala mi je jezik. Preden zatisnem svoje oči, zdela se mi je sveta dolžnost, da vas opozorim na to nevarnost. Skrivno in tiho razgovarjanje vaših sorodnikov, strah, ki ga kažejo, kedar pridete nepričakovano mej nje, nestanovitno oko, ki poštenega pogleda ne more prenesti, vse to svedoči in potrjuje moj sum. Séli, ki skrivaj prihajajo in odhajajo, predrznost in nesramnost, s katero zapeljujejo v razne napake in laži vašega dečka, ki zahaja v njih družbo, ne sluteč nič hudega, vse to daje gotovost mojemu sumu. Bodite tedaj modri in

previdni; varujte se, dokler je še čas, da ne pride kes prepozno.“

Tako je svaril previdni mož mojega očeta.

Moj oče so stali po teh besedah osupnjeni, kakor bi jih bila zadela strela iz jasnega neba. Do sedaj je grof zaupal popolnoma svojim sorodnikom; ti naj bi bili izdajavci? — Tega ni mogel umeti vsake hudobije prosti mož. Menil je tedaj, da je pošteni starček le preskrben, zato si domišluje to. Poslovi se prav mrzlo od previdnega starčka z besedami: „Hočem stvar na tanko preiskati. Ali bodete se prepričali, da ste bili preboječi in presumljivi, in da ste se varali.“ Po teh besedah zapusti grof sobo.

Vendar pa je začel bolj na tanko opazovati vedenje svojih dozdevnih prijateljev. Pri treznem premišljevanji se ga polasti tolika skrb za svojega dragega mu otroka, da je ves zamišljen in čemerne cele dni taval po gozdu. Tudi materi se je očetovo vedenje zdelo čudno in nenavadno. Kmalu je spoznal, da sumničenje izkušenega starčka ni gola domišljija. Odsihdob je postal silno sumljiv do vsacega.

O tem času je bila ženitnina moje tete, najmlajše sestre moje matere. Tudi oče in mati sta bila v svate povabljeni. Oče niso šli radi; slednjič so se morali udati. Da bi me oče grof obvaroval vsake nevarnosti in zalezovanja, vzel me je k sebi na konja, češ tako mi je s svojim varstvom vedno na strani. Ali, oj, ta dan je bil ravno oni nesrečni dan, katerega so si zlodeji izbrali za svoje zlodelstvo.

Bila sva vže precej daleč od našega gradu; pot se je zavila ravno mimo neke samotne hiše

sredi temnega gozda. Na jedenkrat se prične konj mojega očeta plašiti in vzpenjati, kakor bi mu pod kopiti gorelo. Kakor blisk hitro skoči s poti ter dirja mej drevjem in grmovjem skozi gozd. Z največo močjo so se oče še vzdržali na konji; a bilo jim je napeti vse sile. Raz konja skočiti pa ni bilo več moči; kajti postajal je vedno bolj divji in plah, hoteč vreči raz sebe jezdeca, katerega je drugače nosil tako voljno in ponosno. Trdo sem se oklenil očeta, ki so se priporočali božjemu varstvu. Na jedenkrat pa grofa zadene veja ob glavo, da izgubi zavest. Spremstvo mojih staršev je sicer hitelo brzo za nama. Ali nemogoče jim je bilo, da bi šli za splašenim konjem po gozdu in grmovji. V jednom trenutku sva jim izginila izpred oči.

Vdarec vzame očetu ravnotežje, omahnejo in obtičijo z nogo v stremenu. Konj vleče jezdeca sè seboj po grmovji in kamenji dotlej, da je konj obnemogel in poginil. V takem položaji so našli drugi dan oglarji očeta v gozdu. Menili so, da je grof mrtev. Ko so pa videli, da je še nekoliko živ, nesli so ga v kočó ter mu pomagali in stregli kakor so pač vedeli in znali. Prišel je sicer zopet nekoliko k sebi, ali huda mrzlica radi mnogih ran mu je zopet vzela zavest, da je bleдел. —

Ko se grof čez nekoliko dni zopet zave, bilo je njegovo prvo vprašanje po svojem sinu. Seveda mu niso znali oglarji ničesa o njem povedati. Solze se mu udero po lici; sklene svoji roki ter prične tarnati tako: „O, moje dete, o moje ubogo dete!“ Potem zopet izgubi zavest in pade nazaj na postelji.

Slednjič se je vendar posrečilo ljudem, da so izvedeli njegovo ime. Brzo se odpravi jeden oglarjev na pot proti gradu, da naznani nesrečo grofovo. Pa žalibog tudi v gradu je bilo vse v zmešnjavi in v največjem neredu.

Ko so zvedeli mati o nesreči, ki se je pripetila očetu in meni, zgubili so zavest. Še bolj pa jih je potrla žalostna vest, ki so jo prinesli seli, da o očetu in meni ni sluha ne duha po vsej okolici. Mati pri tem poročilu zopet izgube zavest. Čez nekoliko časa okrevajo sicer na telesu, a duh je bil omamljen, — zblaznili so. V blaznosti so prejkali nekaj dni, potem pa zginili iz gradu, da živa duša ni znala kam.

Zvesti prijatelji so objokavali nezgodo, ki se je pripetila očetu in vsej obitelji. Vitez Urh, sin očetove sestre, je prevzel začasno gospodarstvo v gradu. Vže prve dni svojega gospodarstva si je nakopal sovraštvo svojih podložnih, ker jih je neusmiljeno stiskal. Tako so bile reči v gradu, ko pride sel, z veselo novico, da grof še živi. Lahko si mislimo veselje, ki ga je vzročila ta vest po gradu. Napeli so vse moči, da preneso grofa v njegov grad, ki je bil jeden dan hodá od kraja, kjer je ležal bolnik. Vkljub skrbni postrežbi se mu je le počasi povračalo zdravje; kajti vest o nesreči svoje soproge in sina ga je na novo potrla, malo ne do smrti. Vendar je zmagalo njegovo trdno in močno telo bolezen ter je popolnoma ozdravel. Le neka otožnost ga ni več zapustila ter ga delala čemernega. Ogibal se je ljudi in družčine.

Bilo je neko temno, viharo noč. — Veter je tulil po samotnih hodiščih in zarjavele veternice so škripale na stolpih gradu v nočni tihoti, kakor bi se kosale z vetrom. Grofu ni bilo v sobi ostati; njegova otožnost ga žene na dvorišče v temno noč; tu mu je bilo nekako dobro in lahko pri sreci. Zamišljen stopa dalje po temi, da pride v najskrajni kot dvorišča. Zdelo se mu je, da čuti tiho trkanje na majhna stranska vrata. — Menil je začetkoma, da se mu le dozdeva, ter se splazi bližje. Sedaj nekdo zopet potrka in popraša tiho: „Ste li vi, vitez Urh?“

Grofu postane nekako tesno in čudno pri sreci. Nehote potegne zarjaveli zapah, odpre in praša: „Kaj pa hočeš?“

Glas mu odgovori zunaj: „Vaš stričnik Ljudevit Vas pozdravlja ter pošlje tale list. Če mu imate kaj odgovoriti, prišel bodem jutri ob tej uri sem.“

„Dobro!“ zamrmra vitez, in vzame list, ki mu ga je pomolila neznana oseba skozi majhna vrata; potem zapre vrata zopet z zapahom.

Hitro tolče vitezu srce, drži list v roki. Boji se ga odpreti ter sklene počakati do jutra. Pa neka notranja radovednost ga sili storiti to še nocoj. Brzo gre tiho v svojo sobo, prižge luč in se poda k grajskemu duhovnu v sobo. Ta je vže spal; zbudi ga iz spanja, da bi mu prečital list.

Oj, list je bil tako strašen, da so častitljivemu starčku stopile solze v oči. Vitez pa se je tresel jeze po vsem životu in se zgrudi na stol, ki je stal v sobi.

Vsebina lista pa je bila ta-le:

Blagorodni gospod vitez! — Veselite se, vse nam gre srečno izpod rok in dosegli bomo končno vendar naš namen. Vem, da ste radovedni zvedeti, kako se nam je posrečil naš naklep. Glejte, prav lahko! Najpredrznejši mojih slug, Fridbert, vtaknil je konju starega grofa v uho tlečo gobo, zavito v list, imel je sinčka pri sebi na konji; tudi je narezal brzdo. Ko je pričela tleča goba konja peči v ušesu, pretrga brzdo, skoči z jezdecem s poti proti gozdu, ter dirja mej drevjem in grmovjem kakor blisk hitro. V gozdu nekje je vrgel gotovo jezdeca z otrokom vred raz sebe. Tu bodeta počivala dotlej, da ju sodni dan zbudi trobenta iz dolzega spanja. Šest ur hoda na okrog do sedaj ni duha ne sluha o njih. Mladega grofiča so gotovo raztrgale divje zveri. Če se je stari grof tudi kako rešil, vendar gotovo ne bode preživel zime. Njegovo ženo bomo spravili v kak oddaljen grad; in vse neizmerno imetje starega grofa bode naše. Bodite pa previdni zlasti proti staremu grajskemu duhovnu. Kakor ste mi pisali, sluti nekoliko naše naklepe in je obudil v starem grofu nek sum do nas. Pišite mi kmalu, kako naj se vedem dalje; glejte da pričeto delo dobro končate.“

To je bilo preveč za grofa. Jeze ves raz sebe skoči s stola, iztrga duhovnu list iz roke in reče: „Oj, zlodeji, le počakajte! Jaz vam hočem delo dovršiti, da vam bode donelo po ušesih! Stari Hugon vam hoče pokazati, da ima v sebi še toliko moči in srčnosti, da zamore z lastno roko usmrtiti še kak ducat takih tičev!“

To rekši hiti, brzo po stopnjicah v svojo sobo po meč. Ž njim hiti proti sobi, kjer je bival vitez Urh. Vrata so bila zaklenjena. Z močjo mladeniča buti v vrata, da se razdrobe in razlete na kosce. Soba je bila prazna. Nezvesti lopov je šel ravno k onim vratom, kar čuje, da se je odprl zapah; tudi vidi moža, ki je šel z listom v roci proč in ravno proti njemu. Hitro stopi v stran. Kolik strah ga izpreleti, ko zapazi, da je prišel grofu v roko list, o katerem bi le sam moral in smel znati. Slutil je vsebino lista in tudi nasledke. Zdelo se mu je jako primerno, da jo popiha iz gradu, ko ima še priliko. V naglici zbere svoje reči, ki jih je ravno zamogel pograbit skupaj. Ravno je hitel proti onim vratom, kar ga sreča čuvaj sè svetilnico; škripanje vrat ga je opozorilo.

„Za božjo voljo, kam pa hočete iti tako pozno, vitez?“

„Jako se mi mudi! Brzo moram iti k puščavniku tam doli v gozdu. On je vešč zdravnik. Vašemu grofu se meša v glavi; zna zblazniti kakor gospa. Treba je hitre pomoči!“

„Ali za Boga svetega! zakaj nam ne poveste o tem ni besedice? Je li tako nevarno bolan?“

„Skoraj gotovo!“ odgovori vitez.

Rekši to, hiti brzo skozi vrata.

Čuvaju se to zdi jako čudno. Potem pa prične sam s seboj modrovati tako:

„In to mi pove tako hladno? Kedar je grof bolan, smeje in veseli se vitez, mi pa žalujemo. Kedar pa je grof zdrav in vesel, in se vsi tega

veselimo, pobesi glavo in ne more poštenemu človeku pogledati v oko.“

Tako modrovaje sam sè seboj, pride ravno do vitezove sobe, ko zapazi grofa vsega besnega v prazni in odprti sobi. Čuvaj res meni, da je gospod zblaznil.

„Le pomirite se, milostljivi gospod!“ — prične tolažiti grofa. „Vitez je šel ravno kar iz gradu po zdravnika, ki vas bode gotovo ozdravil.“

„Je zlodej vendar le pete odnesel? Na noge! po konci! kar vas je v gradu! Zasedlajte brzo konje! Idite za njim, če tudi okrog sveta!“ vpil je grof, da je odmevalo po vsem gradu.

Vse se je zbudilo iz trdega spanja. Zgrabli so za orožje, a nihče ni prav za prav znal, kaj pomeni ta šum. Zbrani tropi pa vse na tanko razjasni in razloži grajski duhoven, ki je hitel za razburjenim grofom. Sedaj so še le vsi razumeli vzrok hrupa, — in kar se je bilo pripetilo poprejšnje dni.

V nekoliko trenutkih je bila na odhod pripravljena četa oboroženih vojščakov z grofom na čelu. Prišedši na plan razkropé se na vse strani. Vso okolico so preiskali, pregledali vsak grm in kot. Vže se je pričelo daniti in že je razsvitljevalo solnce s prvimi žarki okolico; pa zlodeja še niso zasačili.

Mera njegovih hudobij pa je bila v božjih očeh vže polna. Maščevanje ga je doletelo ondi, kjer se je najmanj nadejal.

Ravno jo je zavil grof s svojimi vojščaki ob ovinku visoke skale. Zdi se mu, da čuje nek stok.

Krene jo na ono stran, od koder je prihajal glas. Oj, čudo! tu so našli ob znožji skale viteza Urha, katerega so vso noč iskali in zasledovali. Padel je bil raz skalo.

Stari grof Hugon mu nastavi meč na prsi rekoč: „Tú tedaj je konec tvojega zlodejstva! V mojej oblasti si! Povej, kje je moj sin in moja žena! Če ne, — prebodem ti srce ta trenutek, da greš v pekel po svoje peklenško plačilo, ki si ga zaslužil v obilni meri.“

„Oh, usmilite se me,“ — zdihuje nesrečnež. „O tem, kar me prašate, vem ravno to, kar vi. Ali za božjo voljo prizanesite mi! pomagajte mi, ker silno trpim!“

„Zlodej! si mar imel usmiljenje, ko si s peklenško zlobnostjo sklenil umoriti mene, mojo dobro ženo in mojega nedolžnega sina zaradi preklicanega denarja! Kaj sem ti storil žalega, da si vničil mir in srečo mojega življenja? Vendar te nočem soditi po pravici in zasluženji? Hočem te prepustiti tvoji osodi in slušati glas božji, ki mi veli po sv. pismu: „Moje je maščevanje!“

Izgovorivši te besede, zajaha zopet ter dirja s svojimi proti Ilmenskemu gradu. Tu se mu kri zopet ohladi. Njegovo blago srce se zopet pokaže tako, kakoršno je bilo v resnici.

Po dolgem notranjem boji veli svojim služabnikom: „Jezdite brzo nazaj! Prinesite bolnega viteza v grad! S svojo glavo ste mi porok, da se mu ne pripeti nič žalega.“

Po skrbni postrežbi svojega blagega dobrotnika, katerega je več nego trikrat umoril, okreval je hudobnež zopet polagoma.

Lice grofovo pa je pričelo bledeti, in živost oči je ugasnila. Zopet so pričele krvaveti nevarne rane, katere je dobil, ko ga je vlekel konj za seboj. Bled in upadel se je počasi pomikal proti grobu. Za-nj ni bilo več veselja na tem svetu.

Bilo je polnoči. Vitez Urh, ki je popolnoma okreval, premetaval se je po postelji semtertje, ker ni mogel spati. Na jedenkrat zaškripljejo vrata na tečajih, in visoka, suha podoba stopi v ječo. Zdelo se mu je, da vleče težko za seboj polno vrečo. Počasi se mu bliža, globoko ležeče oči so žarele kakor živo oglje. Strah izpreleti viteza pri tem pogledu. Ali mislimo si še njegov strah in trepet, ko spozna v tej prikazni svojega dobrotnika.

Trepetaje po vsem životu, komaj zajeclo: „Kaj hočeš?“ — Njegova slaba vest je videla v tej podobi le maščevalca za svoja zlodejstva. Prikazen pa prične govoriti tako: „Le na slabi nitki visi še moje življenje. Kmalu bom zaslišal glas, ki me bode poklical pred večnega sodnika. Prav po volji mi je ta klic; vse veselje mojega življenja si mi uničil ter porinil smrtno bodalo desetkrat v moje sree. Nočem pa nesti sovraštva v ono deželo, kjer kraljujeta le mir in ljubezen. Hočem te rešiti iz pogubljenja, v katero si se sam pahnil. Hočem ti dati tudi v roko pripomočkov, ki naj te dalje varujejo hudobije. Vzemi tu precejšnji del mojega imetja, ki je bil vzrok, da si mi nakopal toliko žalost in bedo. Gotovo bode zadostovalo,

da zamoreš pošteno živeti. Ali beži iz tega kraja v dalnje dežele. Vrata na prosto so ti odprta; poboljšaj se, — če ne — ti bode sledila kazen za petami, in te doletela, ko se ne bodeš nadejal.“

Rekši to, vrže vrečo denarja na tla, da se je ječa potresla. Potem pa se splazi zopet počasi skozi vrata.

To blago vedenje grofovo je vendar hudobneža presunilo, hotel je za njim, da se mu zahvali. Pa bil je tako strahu prevzet, da se ni mogel ganiti. Napne vse moči, da pride zopet k moči; zadene na ramo vrečo z denarjem ter se splazi tiho in tresoč se na dvorišče. Tu je služabnikov jeden že držal osedlanega konja in njegov meč. Molče izroči vitez konja in meč ter hiti nazaj v grad, kakor pred kužnim; da celó psi so cvilili žalostno dotlej, da je zapustil zlodej grad, kakor bi črtili hudobneža, s katerim so morali doslej bivati pod jedno streho.

Zamišljen v svojo osodo jezdi vitez Urh dalje, zidaje si zlate gradove v zraku o svoji bodočnosti. Vže se mu je pričelo gnjusiti njegovo poprejšnje početje in življenje. Da bi šel po svetu svojega dobrotnika v tuje dežele, — to se mu je zdelo pa vendar le pretežavno. Za tega del sklene, da se oglasi še jedenkrat pri svojem prijatelji in pomagaci, če tudi ga vest svari pred tem. Napoti se proti gradu svojega sorodnika Ljudevita; menil je, da ga bode gotovo veselo in prijazno sprejel. Z njegovo pomočjo si je menil zopet pridobiti svoje imetje, katero je izgubil radi svojega zločinstva in kamor si sedaj ni upal iti. Tudi je menil, da bode

potem zamogel z oboroženo močjo zahtevati po smrti grofa Hugona svojo dedščino.

Toda prevaral se je. Ljudevit, njegov nekdanji tovariš in sodeležnik zlodejstva, mu je zaprl vrata pred nosom.

To jako razsrdi in razžali viteza Urha. Njegova stara strast se zopet vzbudi. Tudi je bil sedaj imovit; saj je nosil celo vrečo denarja. Z denarjem si kmalo najme tolpo oboroženih mož. Ž njimi napade grad Ljudevita, da bi se maščeval za njegovo nezvestobo. Pa kaj zamore peščica proti množini mogočnega Ljudevita! Napad so hrabro odbili, napadnike pa pobili, vjeli ali pa zapodili v beg. Le vitez Urh se je bojeval s srčnostjo leva. V trdovratnem boji pa ga zadene mah sekire, — in mrtev se zgrudi na tla. Tako žalostno smrt je storil zlodej, ki je tako brzo pozabil svojih trdnih sklepov.

Ta zgled naj vam je, ljubi otroci, živa priča kako težko se je povrniti zopet na pravo pot čednosti onemu, ki je nastopil pot pregrehe.

Stari grof Ilmenski pa je pešal od dne do dne. Oslabel je tako zeló, da ni mogel več iz postelje. Necega lepega poletnega večera veli, naj ga nesó k oknu, da bode dihal čisti zrak, ki ga je vidno okrepčal.

„Oj, kako hvaležen sem dobremu nebeškemu očetu za njegove dobrote, ki mi jih skazuje še ob smrtni uri! Jako dobro se počutim! Pokličite vendar še moje dobre ljudi, ki so mi ostali zvesti v vseh okoliščinah mojega burnega življenja!“ — reče staremu duhovniku, ki je sedel poleg njega.

Starčku so pri teh besedah stopile solze v oči; hitro je spolnil željo bolnikovo. — Tiho so se zbrali zlužabniki okoli bolnika. Ali solze so jim zadržavale jezik, ko zagledajo svojega gospoda vsega bledega in upadlega in tako blizo smrti, če tudi se jim je prijazno smehljal.

„No toraj z Bogom! moji zvesti! Spominjajte se me kedaj in molite za-me. Če sem vam v poprejšnjih letih dal s svojim lahkomišljenim vedenjem in dejanjem slab zgled, ali vam pripravil kako bridko uro, odpustite umirajočemu njegove napake, katere srčno obžaluje. Tudi bi vse rad popravil, če bi zamogel. Zahvalim se vam iz vsega srca za ljubezen in zvestobo, katero ste mi skazovali vse žive dni. Oskrbel sem vse svoje časne reči; tudi vas nisem pozabil; sedaj sem pripravljen na trenutek, ob katerem bom moral stopiti pred sodnika. Pa ne jokajte in žalujte, moji dragi! Saj se bomo zopet videli jedenkrat ondi, kjer ni več solzâ, — ampak večni mir in nepopisljivo veselje.“

Tako je govoril grof ter podal slehernemu roko v slovo. S solznimi očmi so se poslovili od svojega gospoda, katerega so iz vsega srca ljubili. Dolgo govorjenje ga je jako utrudilo. Reče, naj ga peljejo zopet v posteljo, kjer je precej mirno in tiho zadremal. Tako je bilo do polnoči; skrbnemu duhovnu se zdi, da traja spanec predolgo. Rahlo prime grofa za roko, oj, bila je mrzla, — blagega moža ni bilo več. Jok in zdihovanje se razlega po gradu, in odkritosrčne solze podložnikov so škropile njegovo mrtvo truplo.

Oj, kako srečna je taka smrt! kako tolažljivo, če jokajo za nami dobri in blagi ljudje ter nas blagoslavlajo!

Reven in nezmožen si zagledal luč sveta; še znal nisi, da živiš; bil si preslab, da bi se zamogel ogibati nevarnosti, ki so ti pretile; bil si nezmožen, da bi si zamogel sam iskati živeža. Ko so prečuli mati brez števila noči pri tvoji postelji, in te mej tolikimi skrbni vzgojili v človeka, da se zavedaš, sedaj pa te vabi od vseh strani zapeljivi svet ter ti obeta veselje. Trudiš se, da bi sledil za tem veseljem, vžival veselje in zadovoljnost, pa vse to te prekani in pripelje v zemljo, iz katere si vzet. Bil bi izgubljen, in žalosten bi bil konec tvojega življenja. Ali od zgoraj ti je dan zvest angelj, ki obrača tvoj pogled gori proti nebu ter ti pravi: „Drugačen je tvoj namen, kakor družih neumnih stvari. Potem moraš pa tudi v sebi zatirati slabo poželjenje, ki te vabi k hudemu, vleče na zemljo. Slušaj rad njegov glas, ki te kliče na strmo, težavno pot kreposti. Hvali te, če slušaš njegov glas ter pobožno in krepostno živiš. Sviri in graja te, če se hočeš podati na gladko pot pregrehe in delaš hudo. Sleherni sliši njegov glas; pa gorje onemu, ki noče slušati ta notranji glas ter hiti slepo, kamor ga vabi in vleče slabo poželjenje. Na pragu večnosti, ko bomo morali zapustiti zemljo in njeno veselje, takrat bomo zopet slišali razumljivo glas tega angelja. Ali gorje mu, ki še le v tem trenutku sliši njegov glas; strašen bode zanj ta glas! Ni se trudil, da bi dosegel svoj namen, povzdignil se h kreposti,

ponižal se je pod neumno žival in pogreznil v hudobijo in pogubljenje. Dobro bi bilo sedaj za-nj, da bi bilo konec vsega; pa njegova duša bode večno živela. In onostran groba, v kraljestvu resnice in luči, se ne more približati družčini nedolžnih. Njegovo onostransko življenje je le nasledek takega zemeljskega življenja. Prejel bode toraj tako plačilo, kakoršno si je tukaj zaslužil.

Ta angelj, ljubi moji, je naša vest. Ta tvoj notranji sodnik ti jasno kaže in pravi, kaj je dobro, blago, kaj slabo, pregrešno. Slušaj vedno njegov glas in se ogibaj greha. Čuj nad svojim srcem.“

VII.

Za dežjem solnce sije, lepše solnce rumeno.

Še se spominjate,“ — pripoveduje oče Martin dalje, da so me izgubili oče v gozdu onega strašnega dne, ki je prinesel nam vsem toliko bede in žalosti, ko so butili ob vejo in izgubili zavest. Če tudi v nezavesti, držali so me tako trdo v naročji, da me je konj dolgo ž njimi vred vlekel po gozdu. Še le potem so me izpustili iz rok, ko so jih moči popolnoma zapustile. Čez nekaj časa dobim zopet zavest. Videl sem, da sem čisto sam sredi gozda. Bilo mi je jako tesno pri srci; pričel sem milo jokati in zdihovati. Bil sem zeló lačen. Počasi sem taval po gozdu semtertje, pa nikjer

ni bilo videti ali slišati žive duše. Žalostno je bilo v tem trenutku moje stanje. Brez strehe, oslavljen in bolan sem menil, da bodem moral umreti lakote ali pa me bode raztrgala kaka divja zver. Oj, kako sem hrepenel in zdihoval po očetovej hiši! Oj! koliko dobrot, katerih popred še nisem vedel ceniti, užival sem tam! Oj, kako nezmožen sem bil sedaj, ker ni bilo pri meni dobrega očeta in ljube matere, ki bi zame skrbeli, me varovali.

Oj, otroci, ubogajte radi in z veseljem svoje starše; s tem jim bodete povrnili vsaj nekoliko ono ljubezen, s katero voljno prenašajo ves trud, skrb in težave tega zemeljskega življenja, da bi videli le vas srečne in dobre. Bog sam je obljubil onim otrokom, ki ljubijo in spoštujejo svoje starše, da bodo dolgo živeli in jim bode dobro na zemlji. Svoje prekletstvo pa je zažugal onim hudobnim otrokom, ki ne ubogajo in spoštujejo svojih staršev.

V tej strašni sili sem goreče molil in zdihoval k nebeškemu Očetu ter ga prosil, naj se me usmili ter mi pomaga v tej zadregi. Čutil sem se potolaženega; kmalu sem tudi sladko zaspal, ker sem bil zelo truden. Nič žalega se mi ni pripetilo po noči. Spal sem do belega dne in se zbudil, ko je bilo solnce vže visoko na nebu. Oj, zdelo se mi je, da mi je prinesel le novega trpljenja, od nikoder nisem zamogel pričakovati pomoči. Lakota mi je vzela vse moči in rane so me bolele tako zelo, da mi ni bilo moči dalje iti. Ostal sem na onem kraju, kjer sem spal in milo jokal.

Ležal sem kake pičle pol ure, kar zaslišim v daljavi lajanje psov. Oj, kako veselo mi je bilo

srce! Videl sem se vže rešenega; mislil sem, da sem vže doma pri svojih ljubih starših. Pričel sem vpiti na vso moč in klicati na pomoč, da bi opozoril na-se ljudi, ki so znabiti v okolici. Res me kmalu obstopijo možje, katere pa je bilo strašno pogledati. Osorno me vprašajo, od kod sem, in kako sem prišel sem. Povedal sem jim vse, kar sem le vedel in znal; potem sem jih prosil, naj me peljejo domov k staršem. Popreje pa naj mi dajo kaj jesti, ker sem silno lačen, in vže dva dni skoraj nisem nič jedel. Posedli so na tem kraju po zemlji, dali mi kos kruha in vode ter se mej seboj prav živo razgovarjali. Oj, kako sem bil vesel tega koščeka suhega kruha in vode; bolj mi je dišalo, kakor najokusnejše jedi in najboljše vino. Iz vsega srca se zahvalim dobremu Bogu za to okrepčalo; tudi sem ga prosil naj omeči srca teh mož, da bi me kmalu peljali nazaj k mojemu očetu. Vže sem bil v duhu mej domačimi, ter jim pripovedoval, kaj vse sem pretrpel v tem času, — ali dobri Bog je sklenil drugače.

Možje, v katerih roke sem prišel, bili so ljudje one vrste, ki so preleni, da bi se živeli ob delu svojih rok. Z goljufijo in tatvino so živeli ob žuljih družih ljudi. Jako veseli so bili, da sem jim prišel v pest. Nadejali so se za-me visoke odkupnine. Precej so poslali sela v grad, ki je bil kakih dvanajst ur daleč od tod, da poizve skrivaj, kako in kaj. Sel je prinesel žalostno vest, da o grofu ni duha ne sluha, grofinja pa je žalosti zblaznila in izginila iz gradu, da ne ve živa duša, kam. Sklenili so toraj, da me vzemo s seboj; ob

ugodni priliki jim bodem vže še prav prišel. Vsak dan sem se nađejal rešenja; pa zaželjena ura ni hotela priti. Dolgo so me vlačili s seboj okoli; na moja vprašanja nisem dobil odgovora.

Pa mera njih hudobij je bila polna. Razni jako predrzni ropi prisilijo grofa Jurija Visokogorskega, da sklene predrzne roparje pokončati. Povsod jih zasleduje in preganja. Lopovi, mej katerimi sem živel, niso se smeli več prikazati na dan. Jedno celo leto me vlačijo s seboj po svojih skrivališčih. Ko jim je bil sovražnik vže tako blizo za petami, da sem jih zadrževal na begu, pustili so me v gozdu. Tu me je našel vitez Visokogorski. Čelo se mu izvedri, ko zvé, kedo sem. Obljubil mi je, da hoče prav po očetovsko skrbeti za-me. Vzel me je s seboj v svoj grad. Vzgojeval in ljubil me je, kakor svojega lastnega sina.

Vse imetje so oče zapustili mojemu stricu, materinemu bratu, če bi se nikoli več ne zvedelo o meni in moji materi.

Vže je bil nastopil dedščino. Ker pa je vitez Urh zgubil življenje v boji, in si je njegovega imetja prisvojil Ljudevit, postal je s tem jako mogočen. Z vojsko napade strica, premaga ga ter si prisvoji po krivici imetje mojega očeta in mojo dedščino.

Tako nam je povedal ondotni duhoven, ki je bil prijatelj našemu grajskemu kaplanu. Tudi me je precej spoznal ter mi skazoval vso ljubezen in dobrotljivost.

Vitez Visokogorski mi je bil pravi oče in prijatelj odsihdob. Vzgojiti me je hotel v vrlega

viteza, ki naj bi se maščeval nad sovražniki in krivičniki svojega očeta.

Potoval sem s sinom svojega dobrotnika skoraj po vsej Evropi. Potem sem šel ž njim v Azijo, v sveto deželo. Bojeval sem se tu, kjer je naš Izveličar živel tri in trideset let, učil ljubezen in slednjič pretil svojo drago kri v naše odrešenje. Prišla pa sva v sužnost Turkov; morala sva tri leta opravljati najtežavnejša dela na polji, kakor pri nas živina. Slednjič je vendar le napočila ura rešenja. Mnogo, mnogo težav nama je bilo treba prestati, da sva vendar srečno dospela v svojo domovino. Povsod so naju sprejemali prav prijazno in ljubeznjivo.

Nek čuden dogodek pa je spremenil marsikaj v mojem življenji.

Na svojem potovanji sva šla tudi v Italijo. Tu naletiva na nekega mladega moža. Ime mu je bilo Hano. Živel je o tem, kar so mu podarili milosrčni ljudje. Potoval je namreč od sela do sela ter brenkal na svoje citre in pel pesmi v svojem jeziku. S tem je dobil toliko, da se je pičlo preživel. Jako je bil vesel, ko naji spozna po jeziku, za svoja rojaka. Prosi naji, naj ga vzameva s seboj v domovino. Usmilim se ga, ter ga sprejemem v svojo službo. Na potovanji se mi je zdel zvest sluga. S svojim brenkanjem na citre nama je pripravil marsikako kratkočasno uro ter naju vedril. Iz najinih pogovorov je zvedel, da sem grof Ilmenski, in da se moram varovati zalezovanja viteza Ljudevita, ko bi zvedel kaj o meni; kajti nisva mu nič prikrivala.

Prišedši v svojo domovino, okregal sem ga jedenkrat ostro radi neke napake, ki sem jo zapazil. To ga hudo razkači. Pozabivši dobrot, ki sem mu jih storil, misli, kako bi se maščeval nad menoj. Potuhnež me izda zavrato v roke mojemu najhujšemu sovražniku vitezu Ljudevitu. Pregovori me, da sem jezdil nekega dne na sprehod. Služabniki viteza Ljudevita so prežali na-me, zgrabili me, zvezali in odpeljali kot jetnika v grad Ilmenski, moje imetje.

Izdan po svojem slugi in zapuščen od vseh ljudi, zdihoval in stokal sem v temni ječi jedno celo leto. Gnjala slama mi je bila ležišče; trd, plesniv kruh in voda sta bila moj vsakdanji živež. Zlobni Ljudevit je sedaj menil, da se mu ni treba nikogar več bati. Brezskrbno se je udal vsem hudobijam. Za trdno sem menil, da ne bodem nikdar več gledal rumenega solnea; pričakoval sem le bližnje smrti, ki me bode oprostila vsega trpljenja in preselila v boljše življenje, kjer ni hinavcev in zlobnežev.

Ali božja roka je čula tudi v temni ječi nad menoj. Prišlo mi je rešenje v trenutku, ko sem se ga najmanj nadejal.

Necega dne me zbudi iz mojih sanj šum in ropot, ki sem ga čul v temni ječni tihoti. Napnem uho, da bi slišal, kaj je. Najedenkrat se odpró skrivna vrata moje ječe na tleh. Skozi vrata se prikaže zagrnjena podoba, držeč svetilnico v roki. Prikazen vrže ogrinjalo raz sebe, — in pred menoj stoji častitljiv starček oče Anzelm. Svitloba svetilnice, katere se je v teku jednega leta oko

popolnoma odvadilo, omotila me je popolnoma. Preden sem se dobro zavedal, držal me je starček vže v svojem naročji.

„Oj, revni, ubogi Albert! v tako žalostnem stanu te moram zopet videti? Ali beži, beži iz te jame zlobnežev!“ govori starček.

Bil sem tako iznenaden in prestrašen, da nisem mogel ziniti besedice. Tiho sem šel za njim. Po skrivnem podzemeljskem hodišči me pripelje na prosto. Tu mi pokaže zaklad denarja. Izročili so mu ga moj rajni oče na smrtni postelji, češ, naj ga porabi za kak dober namen. Zakopal in skril ga je bil tukaj. Potem pa se žalostno poslovi. Nisem potem več videl blagega starčka.

Nobeno pero ne more opisati niti jezik izraziti čutila, ki sem jih čutil v tem trenutku! Bil sem zopet na prostem! Le oni bi si zamogel nekoliko domišljevati moje veselje, ki je bil v jednaki okolščini.

Pokleknil sem ter se pod milim nebom presrečno zahvalil nebeškemu Očetu za to nepričakovano milost. Vsaka misel na maščevanje je izginila iz mojega srca. Šel sem v vašo tiho in mirno dolinico; tukaj sem našel skozi štirideset let v vaši sredi mir in pokoj, katerega sem drugod zastonj iskal.

Neko jasno zimsko noč me pokličejo k neki umirajoči ženi v kočo, ki je stala nekaj ur od tod. Ravno sem jo zavil okoli velike pečine, kar se privali plaz v vašo dolino. Ko bi ne bil tako hitel k umirajoči ženi, bil bi me plaz živega pokopal. V velikih skrbah radi vas sem hitel proti koči in tukaj sem našel — svojo mater. Dobri nebeški

Oče mi je izpolnil zadnjo željo; sedaj zamorem mirno umreti. Sicer je še tema blaznosti pokrivala njenega duha, pa preselila se je v mojih rokah v boljše življenje, kjer kraljuje večni mir, in kjer zgine vsaka tema, ki nas tukaj obdaja, — kjer se bomo jedenkrat tudi mi vsi zopet videli. „O, moj Albert!“ bile so njene zadnje besede.

Še jedna dolžnost mi je bila na sreči, da pripomorem svojemu prijatelju sinu viteza Visokogorskega, kot pravemu dediču mojega imetja do pravice. Še jedenkrat sem zgrabil za orožje. Z veliko močjo napademo grad lakomnega Ljudevita. Po hudem in trdem boji smo zmagali. Ljudevit sam je padel v boji ter tako končal svoje slabo življenje.

Prav lahko mi je bilo s svojim velikim imetjem najeti delavcev, ki so odpeljali vodo ter postavili hiše in spravili vse v poprejšni red. Ker sem vas v duhu in po opazovalcih povsod spremljal, dajal sem vam o tem nejasna poročila. Sedaj vas moram zopet zapustiti, da dovršim pričeto delo. Potem pa se bom vrnil nazaj k vam, da umrjem mej vami.“

Oče Martin je tudi ostal mož beseda. Vrnil se je nazaj v svojo dolino. Dolgo je tukaj v sredi svojih živel še srečno in zadovoljno kot puščavnik. Vse ga je ljubilo in častilo kot svojega očeta. Vžival je na stare dni v obilni meri zadovoljnost, srečo in ljubezen, kar mu v mladih letih malopridneži niso pustili. Slednjič je sladko v Gospodu zaspal. Njegov grob so močile gorke solze blagih ljudi; — gotovo najlepši grobni spomenik!

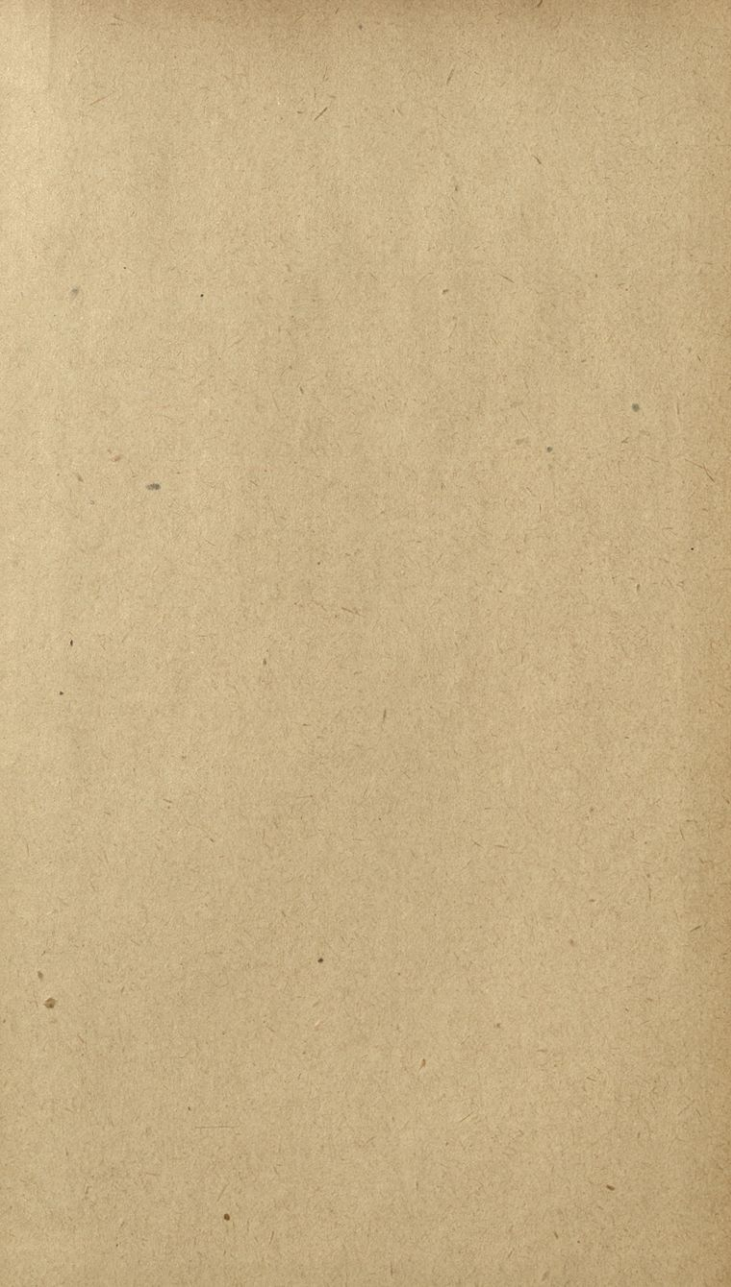
Na njegov grob pride tudi tuj mož. Držal je v roki citre, s katerih je ubiral milo doneče glasove in milo prepevaje prosil odpuščenja.

*Zmoto si odpustil milo?
Zvodencu je tolažilo
Smehljaj tvoj z nebá!*

*Mir potem mi bode plača,
Katerega zdaj zjeda kača
Mojega srcá!*

Bil je Hano, ki ga je bil izdal Ljudevitu. Solze mu zaduše glas; pa zdelo se mu je, da v soglasji z glasovi citer šepeta listje „amen“ — zgodilo se je! Citre omolknejo, in mož se izgubi od tod.

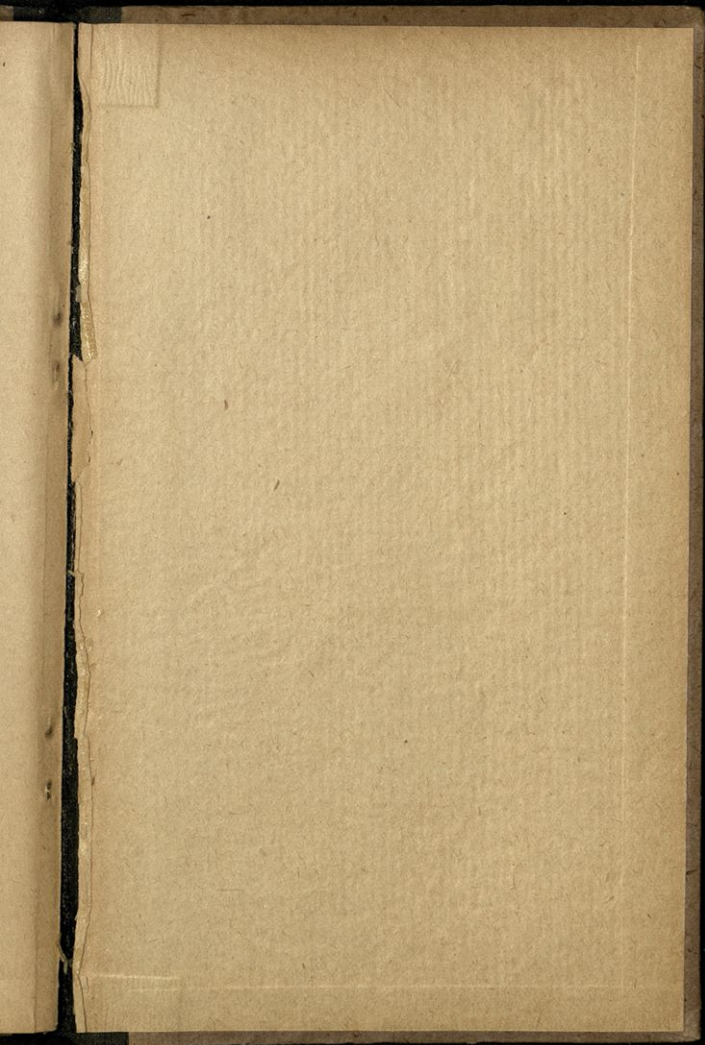

COB155 eE284

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000346717

J. KRAJEC nasl. v Rudolfovem
knjigarna, tiskarna in knjigoveznica

ter trgovina s papirjem,
različnim pisarniškim in šolskim orodjem.

Zaloga tiskovin za cerkve, županstva in šole.

Iz lastne zaloge se posebno priporočajo:

Spisi Krištofa Šmida.

- I. zvezek: Ljudevit Hrastar. — Golobček. Poslovenil P. Hugolin
Sattaer. (Drugi natis.) Mehko vezan 60, trdo 80 v.
II. „ Jozafat, kraljevi sin Indije. Posl. P. Flor. Hrovat. (Tretji
popravljeni natis.) Mehko vezan 60, trdo 80 v.
III. „ Pridni Janezek in hudobni Mihec. Posl. P. Flor. Hrovat.
(Drugi natis.) Mehko vezan 80 v, trdo I K.
IV. „ Kanarček. Kresnica. Kapelica v gojzdu. Posl. P. Hu-
golin Sattner. (Drugi natis.) Mehko vezan 40,
trdo 60 v.
V. „ Slavček. — Nema deklica. Posl. P. Flor. Hrovat. (Drugi
natis.) Mehko vezan 40, trdo 60 v.
VI. „ Ferdinand. Posl. P. F. Hrovat. (Drugi natis.) Mehko
vezan 60, trdo 80 v.
VII. „ Jagnje. — Starček z gore. P. Flor. Hrovat. Mehko
vezan 70, trdo 90 v.
VIII. „ Pirhi. — Ivan, turški sóženj. — Krščanska obitelj
(družina). Posl. P. Flor. Hrovat. (Drugi natis.)
Mehko vezan 60, trdo 80 v.
IX. „ Hmeljevo cvetje. — Marijina podoba. Poslov. P. Flor.
Hrovat. (Drugi natis.) Mehko vezan 60, trdo 80 v.
X. „ Ludovik, mladi izseljenec. Posl. P. Flor. Hrovat. (Drugi
natis.) Mehko vezan 60, trdo 80 v.
XI. „ Najboljša dedščina. — Leseni križ. Poslovenil P. Flor.
Hrovat. (Drugi natis.) Mehko vezan 40, trdo 60 v.
XII. „ Roza Jelodvorska. — Izdalo Katoliško tiskovno društvo
v Ljubljani. Mehko vezan 60, trdo 80 v.
XIII. „ Sveti večer. Posl. Fr. Salezij. Mehko vezan 60, trdo 80.
XIV. „ Povodenj. — Kartuzijanski samostan. Posl. Fr. Salezij.
Mehko vezan 60, trdo 80 v.
XV. „ Pavlina. Posl. Fr. Salezij. Mehko vezan 60, trdo 80 v.

Narodne biblioteke

izšlo je dosedaj 60 snopičev po 30 v.

Tisoč in ena noč.

51 snopičev po 40 yinarjev.